

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 23-24 marca 2015 r. na kierunku „praca socjalna” prowadzonym w obszarze nauk społecznych na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim realizowanych w formie studiów stacjonarnych niestacjonarnych na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: dr hab. Tadeusz Bąk – członek PKA

członkowie: dr hab. Leon Szot – ekspert PKA

dr hab. Monika Podkowińska – ekspert PKA

dr hab. Kamil Kardis – ekspert ds. międzynarodowych

Artur Gawryszewski – ekspert PKA ds. formalno-prawnych

Patrycja Florczuk – ekspert PKA ds. studenckich

Krótką informacją o wizytacji

Ocena jakości kształcenia na kierunku „praca socjalna” prowadzonym na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2014/2015. Polska Komisja Akredytacyjna po raz pierwszy oceniała jakość kształcenia na ww. kierunku.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu wizytującego został opracowany po zapoznaniu się z przedłożonym przez Uczelnię raportem samooceny oraz na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, spotkań i rozmów przeprowadzonych z władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, hospitacji zajęć, przeglądu infrastruktury dydaktycznej oraz oceny losowo wybranych prac dyplomowych.

Władze Uczelni i Wydziału stworzyły bardzo dobre warunki do pracy Zespołu wizytującego.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę.

1) Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uczelni oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki,

Studia na kierunku *praca socjalna* (profil ogólnoakademicki) realizowane są w Instytucie Socjologii Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego w trybie stacjonarnym oraz niestacjonarnym, na poziomie studiów I stopnia oraz studiów II stopnia. W roku akademickim 2008/2009 zostały uruchomione studia I stopnia (Uchwała Senatu UŁ nr 240 z dnia 7.01.2008), zaś studia II stopnia w roku akademickim 2012/2013 (Uchwała Senatu UŁ nr 494 z dnia 23.04.2012). Organizacyjną i merytoryczną opiekę nad kierunkiem *praca socjalna* sprawuje Instytut Socjologii, a w jego ramach w szczególności Katedra Socjologii Stosowanej i Pracy Socjalnej (KSSiPS). Zajęcia na ocenianym kierunku prowadzą przede wszystkim pracownicy KSSiPS, ale także pracownicy zatrudnieni w innych jednostkach Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego i Uniwersytetu Łódzkiego.

Koncepcja kształcenia na omawianym kierunku stanowi efekt wieloletnich doświadczeń pracowników Instytutu Socjologii w obszarze kształcenia i rozwoju pracowników instytucji pomocy społecznej, systematycznie realizowanych badań odnoszących się do struktury społecznej, a od wczesnych lat 90-tych biedy, wykluczenia społecznego i problemów społecznych, rozwoju dziedzinowych kompetencji dydaktycznych, systematycznej, intensywnej i permanentnej współpracy z instytucjami pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi, uczelniami krajowymi i zagranicznymi, a także rozwojem samej dyscypliny.

Cel kształcenia na ocenianym kierunku zarówno na I stopniu jak i II stopniu studiów to poszerzanie i rozwijanie wiedzy, umiejętności i postaw koniecznych do analizowania i zmieniania rzeczywistości społecznej, zmierzające do przeciwdziałania powstawaniu i skutkom wykluczenia społecznego, a także do zwiększania integracji społecznej społeczności lokalnej, regionu i kraju. Powyższy cel kształcenia oraz

uznanie, iż kształcenie pracownika socjalnego ma charakter interdyscyplinarny wskazuje na podejście do określania koncepcji kształcenia, zmierzające do permanentnego dostosowywania oferty edukacyjnej do zmieniających się wymogów rynku pracy dla absolwentów omawianego kierunku.

Należy także zauważyć, iż koncepcja kształcenia dla kierunku *praca socjalna* wpisując się w Misję Uczelni, jak również jest zgodna z Misją i Strategią Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego.

Misją Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego jest rozwój wiedzy w dziedzinie nauk ekonomicznych i społecznych przez prowadzenie na najwyższym poziomie badań naukowych i procesów dydaktycznych, przy współpracy z partnerami biznesowymi, instytucjami sektora publicznego, innymi ośrodkami akademickimi i kołami eksperckimi. Działania odnoszące się do współpracy z innymi ośrodkami akademickimi oraz aktywizacja interesariuszy zewnętrznych w proces określania i unowocześniania koncepcji kształcenia widoczne stają się w ramach funkcjonowania środowiska Instytutu Socjologii, a w szczególności Katedry Socjologii Stosowanej i Pracy Socjalnej.

- ***ocena stopnia różnorodności i innowacyjności oferty kształcenia oraz możliwości jej elastycznego kształtowania.***

Koncepcja kształcenia przewiduje duży stopień różnorodności i elastyczności kształcenia na studiach pierwszego i drugiego stopnia kierunku *praca socjalna*. Studenci mają do wyboru moduły kształcenia odpowiadające ich zainteresowaniom. Różnorodność i innowacyjność oferty kształcenia oraz możliwości jej elastycznego kształtowania widoczne są na poziomie dyskusji i dialogu prowadzonego ze środowiskiem studenckim, a także we współpracy z praktykami i innymi instytucjami stanowiącymi środowisko interesariuszy zewnętrznych.

ZO stwierdza troskę Władz Wydziału i Instytutu dotyczącą możliwość elastycznego kształtowania oferty dydaktycznej oraz uwzględnianie zmian pojawiających się na rynku pracy. Widoczne są we współpracy w ramach prowadzenia zajęć także z pracownikami spoza Instytutu Socjologii. Możliwość wymiany doświadczeń, wiedzy stają się dla pracowników UŁ źródłem rozwoju, determinując tym samym jakość oferty kształcenia.

Regulamin studiów przewiduje dla studentów szczególnie uzdolnionych kształcenie w oparciu o indywidualny plan studiów, w którego uzgodnieniu uczestniczy student, opiekun naukowy i Dziekan. Dla studentów znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej

regulamin przewiduje indywidualną organizację studiów, której zakres uzgadnia ze studentem Dziekan.

2) wewnątrzni i zewnątrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.

Dbłość o wypracowanie właściwej i uwzględniającej zmiany charakterystyczne dla otoczenia Uczelni oraz rynku pracy, koncepcji kształcenia widoczna staje się w systematycznych konsultacjach z grupą interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. Praca nad formowaniem i akceptacją programu kształcenia na kierunku *praca socjalna* składała się z kilku etapów, na których prowadzono dyskusje zarówno z interesariuszami wewnętrznymi, jak i zewnętrznymi.

Do interesariuszy wewnętrznych zaliczyć należy pracowników Instytutu Socjologii oraz środowisko studentów. Studenci mają możliwość zgłaszania swoich opinii i sugestii odnoszących się do oferty dydaktycznej poprzez udział w posiedzeniach:

- Rady Konsultacyjnej IS,
- Wydziałowej Komisji ds. Jakości kształcenia, opiniującej programy nauczania
- Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego.

Wśród interesariuszy zewnętrznych wymienić należy przedstawicieli instytucji pomocy społecznej oraz inne ośrodki akademickie, które także realizują kształcenie w zakresie Pracy socjalnej. Warto także dodać, iż w składzie Rady Konsultacyjnej IS znajduje się obecnie przedstawiciel Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Regionalnego Centrum Polityki Społecznej w Łodzi.

Dbłość o jakość efektów kształcenia oraz właściwe określenie koncepcji kształcenia widoczne staje się także w sferze dydaktyki, w odniesieniu do zaangażowania praktyków w prowadzenie niektórych zajęć dydaktycznych oraz organizowanie studenckich praktyk zawodowych w swoich jednostkach, a także uwzględnianie uwag takich interesariuszy zewnętrznych jak instytucje i organizacje działające na terenie miasta: tj. spółdzielnie socjalne, fundacje i stowarzyszenia, organizacje pozarządowe.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Koncepcja kształcenia na kierunku *praca socjalna* wpisuje się w Misję i Strategię Uniwersytetu Łódzkiego, wspierając i dopełniając na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym realizację celów strategicznych UŁ.

2) Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny w procesie określania koncepcji kształcenia na kierunku *praca socjalna* w sposób właściwy angażuje interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych, umożliwiając studentom wyrażanie opinii i uwag na temat programu kształcenia na wielu płaszczyznach funkcjonowania Instytutu Socjologii.

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie.

1) Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia odnoszące się do danego programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku; zakładane efekty kształcenia na kierunkach o profilu praktycznym uwzględniają oczekiwania rynku pracy lub wymagania organizacji zawodowych, umożliwiające uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu, a na kierunkach o profilu ogólnoakademickim wymagania formułowane dla danego obszaru nauki, z której kierunek się wywodzi; opis efektów jest publikowany.

- *Ocena zgodności założonych kierunkowych i specjalnościowych oraz przedmiotowych/modułowych efektów kształcenia dla ocenianego kierunku, poziomu kwalifikacji i profilu kształcenia z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (wzorcowymi efektami kształcenia albo celami i efektami kształcenia wskazanymi w standardach kształcenia, w tym standardach kształcenia nauczycieli, określonych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego), a także z koncepcją rozwoju kierunku;*

Przedstawione kierunkowe i specjalnościowe efekty kształcenia na kierunku *praca socjalna*, studia I i II stopnia o profilu ogólnoakademickim są zgodne z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego.

- *Ocena spójności kierunkowych i przedmiotowych/modułowych efektów kształcenia. w odniesieniu do profilu ogólnoakademickiego – wymagań formułowanych dla obszaru wiedzy¹, z którego kierunek się wywodzi;*

ZO stwierdza, że przedstawione kierunkowe i specjalnościowe efekty kształcenia na kierunku *praca socjalna*, studia I i II stopnia o profilu ogólnoakademickim są spójne z wymaganiami dla obszaru wiedzy w zakresie nauk społecznych.

- *Ocena możliwości osiągnięcia kierunkowych i przedmiotowych/modułowych efektów kształcenia poprzez realizację celów i szczegółowych efektów kształcenia dla modułów kształcenia (poszczególnych przedmiotów, grup przedmiotów) oraz praktyk zawodowych (o ile są przewidziane w programie studiów).*

Przyjęty program kształcenia umożliwia osiągnięcie przez studentów poszczególnych efektów kierunkowych na kolejnych semestrach. Realizacja sukcesywnie przedmiotów kształcenia podstawowego, ogólnego i kierunkowego oraz praktyk studenckich stwarza możliwości pogłębiania wiedzy oraz osiągania umiejętności i kompetencji kierunkowych. Przedmioty fakultatywne pozwalają na bardziej szczegółowe zapoznanie się z zagadnieniami *pracy socjalnej* w różnych jej aspektach i sytuacjach. Przygotowana tabela weryfikacji osiąganych efektów kształcenia dla kierunku *praca socjalna* potwierdza osiągnięcie przez studentów wszystkich zakładanych efektów kształcenia w toku studiów i możliwości oceny ich realizacji na poszczególnych etapach (semestrach).

- *Ocena dostępności opisu założonych efektów kształcenia (czy i w jaki sposób opis efektów kształcenia jest publikowany).*

Opis założonych efektów kształcenia realizowanych na kierunku *praca socjalna* jest powszechnie dostępny. Publikowany jest m. in. na stronie internetowej Wydziału

2) efekty kształcenia danego programu zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne,

Szczegółowa analiza przedstawionych Zespołowi Oceniającemu PKA kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia na pierwszym i drugim stopniu studiów na kierunku *praca socjalna* pozwala przyjąć, iż są one właściwie opracowane. Posiadają odpowiednią strukturę i są konstruowane z rozbiem na kategorie: „wiedza”, „umiejętności” oraz „kompetencje społeczne”. Sposób formułowania kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia oraz język w jakim są opisywane, gwarantuje ich pełną zrozumiałość. Sposób formułowania kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia nie budzi żadnych zastrzeżeń w zakresie zgodności z wymaganiami charakterystycznymi dla obszaru nauk społecznych w którym umiejscowiony jest oceniany kierunek. Zarówno kierunkowe, jak i

przedmiotowe efekty kształcenia są formułowane w taki sposób, który umożliwia sprawdzenie stopnia ich osiągnięcia przez studentów.

Studenci obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA znali pojęcie efekty kształcenia, potrafili także wskazać, że są im one przedstawiane na pierwszych zajęciach każdego kursu przez nauczycieli akademickich. Według studentów na podstawie efektów kształcenia wiedzą, czego nauczą się w trakcie realizacji przedmiotu, a także, jakie umiejętności i kompetencje społeczne osiągną. Efekty kształcenia przypisane do poszczególnych przedmiotów są dla studentów dostępne w sylabusach, do których studenci mają dostęp poprzez system USOS.

3) jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia; system ten jest powszechnie dostępny.

Na kierunku *praca socjalna* proces weryfikowania założonych w programie kształcenia kierunkowych efektów kształcenia osiąganych przez studenta na każdym etapie kształcenia dokonuje się poprzez:

- zaliczenia cząstkowe wszystkich form zajęć realizowanych w ramach poszczególnych modułów kształcenia,
- weryfikację efektów kształcenia osiągniętych w trakcie praktyk zawodowych,
- weryfikację efektów kształcenia w trakcie seminarium dyplomowego, przygotowania pracy dyplomowej, oraz w trakcie egzaminu dyplomowego,
- weryfikację efektów kształcenia w trakcie monitorowania karier zawodowych absolwentów.

Weryfikacja efektów kształcenia obejmuje zawsze wszystkie kategorie obszarów tj. wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne, których uzyskanie związane jest z danym modułem.

Procedura weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i postaw społecznych (monitorowanie i okresowy przegląd planów studiów i programów kształcenia) i dokonywania zmian w programie kształcenia dla kierunku *praca socjalna* jest procesem wieloetapowym. W celu doskonalenia jakości procesu kształcenia program studiów na kierunku *praca socjalna* (studia stacjonarne i niestacjonarne I i II stopnia) podlega systematycznej ocenie. Przegląd planów i programów studiów pod kątem realizacji założonych efektów kształcenia i sposobów ich weryfikacji dokonywany jest okresowo (każdorazowo przed rozpoczęciem nowego roku akademickiego, a także w miarę potrzeb przed kolejnym semestrem). Dokonany w roku akademickim 2013/14 przegląd planu zajęć studiów służył wyeliminowaniu długich przerw pomiędzy zajęciami tworzącymi sekwencję merytoryczną oraz ewentualnego dublowania się tematyki zajęć. Miejscem dyskusji, konsultacji, wymiany doświadczeń w zakresie udoskonalania procesu dydaktycznego, w tym między innymi treści programowych czy stosowanych metod dydaktycznych, są systematycznie odbywające się zebrania kadry KSSiPS. Biorą w nich

udział także studenci (studiów doktoranckich), którzy mają możliwość wyrażania swoich opinii na temat oferty dydaktycznej. Ważną rolę w procesie weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na kierunku *praca socjalna* odgrywają także zebrania dydaktyczne, które odbywają się przynajmniej raz w semestrze z udziałem pracowników Instytutu Socjologii prowadzących zajęcia na kierunku dla kierunku *praca socjalna*. Przygotowane przez pracowników KSSiPS propozycje zmian w planie i programie kształcenia są następnie dyskutowane i opiniowane na posiedzeniach Rady Konsultacyjnej. Wypracowanie optymalnego modelu jakościowej i ilościowej weryfikacji efektów kształcenia dla kierunku *praca socjalna*, było przedmiotem dyskusji na posiedzeniach Rady Konsultacyjnej w roku akad. 2013/2014 oraz w roku akad. 2014/2015. Następnie propozycje wszelkich zmian w planie i programie studiów na kierunku *praca socjalna* przedstawiane są podczas posiedzeń Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, w której zasiadają przedstawiciele wszystkich jednostek i pozostałych kierunków studiów funkcjonujących na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym. Projekt programu nauczania po zaopiniowaniu przez Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia podlega następnie zatwierdzeniu przez Radę Wydziału. Najważniejsze zmiany jakie zostały wprowadzone do planu i programu kształcenia na kierunku *praca socjalna* w roku akademickim 2013/14 i 2014/15 polegały na: 1. dostosowaniu programu do ustaleń zatwierdzonych przez Radę Wydziału w sprawie liczby godzin dydaktycznych obowiązujących na kierunku, polegającym na dokonaniu cięcia godzin dydaktycznych z 2205 do 1800 (studia stacjonarne, I stopień), z 950 do 500 (studia niestacjonarne, II stopień); 2. na wprowadzeniu kalkulatora punktów ECTS; 3. na ograniczeniu wyboru modułów specjalizacyjnych z 3 do 2, rozszerzając równocześnie pulę propozycji modułów specjalizacyjnych do wyboru wprowadzając moduł: Integracja społeczna trwale wykluczonych; 4. na wprowadzeniu praktyk na II stopniu. Zmiany wprowadzane w planie i programie studiów dotyczą studentów rozpoczynających naukę od nowego cyklu kształcenia. W konsekwencji studenci kolejnych roczników są kształceni według różnych programów. Ocena programów studiów jest podstawą aktualizacji sylabusów, dokonywaną przez koordynatorów poszczególnych przedmiotów. Sylabusy opracowywane są w języku polskim i angielskim, według określonego wzoru przyjętego w Uczelni i są dostępne dla studentów na stronie USOS.

Szczegółowe zasady zaliczania poszczególnych modułów (przedmiotów) i oceny studentów reguluje Regulamin Studiów Uniwersytetu Łódzkiego w części VI – *Zaliczenie semestru roku studiów*. Zasady zaliczania semestru i roku akademickiego określa Regulamin sesji egzaminacyjnej. Do końca roku akad. 2012/2013 oceny z egzaminów i zaliczeń rejestrowane były w systemie USOSweb w formie elektronicznej oraz dodatkowo na karcie okresowych osiągnięć studenta. Od roku akad. 2013/2014 na podstawie Uchwały Rady Wydziału z dn. 01.07.2013 r. oceny z egzaminów i zaliczeń rejestrowane są wyłącznie w systemie USOSweb w formie elektronicznej. Zgodnie z Regulaminem studiów z dnia 4 kwietnia 2011 r., wprowadzonym Uchwałą Senatu UŁ nr 310, i zmienionym uchwałą nr 477 Senatu UŁ z dnia 23 kwietnia 2012 r., uchwałą nr 159 Senatu UŁ z dnia 22 kwietnia 2013 r. oraz Uchwałą nr 343 z dnia 28 kwietnia 2014 dla przedmiotów składających się z odrębnie ocenianych form zajęć składowych konieczne jest dokładne opisanie sposobu wyliczenia oceny końcowej z przedmiotu jako całości. System ten obowiązuje od roku akad. 2012/2013.

W celu realizacji założonego poziomu jakości kształcenia student jest informowany szczegółowo przed zajęciami o wymogach i kryteriach zaliczenia przedmiotu. Przy ocenie poszczególnych typów zajęć, w porozumieniu z koordynatorem przedmiotu, prowadzący zajęcia ustalają kryteria zaliczenia przedmiotu i na pierwszym spotkaniu ze studentami przekazują im kryteria cząstkowej i końcowej oceny z przedmiotu. Na kierunku *praca socjalna* stosowane są zróżnicowane metody/sposoby weryfikacji osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia adekwatnie do różnych kategorii zakładanych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i postaw (przykładowe sposoby weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności, postaw. Ważnym elementem działań służącym efektywnej weryfikacji efektów kształcenia, tym samym działań na rzecz poprawy jakości kształcenia, jest dostosowanie metod weryfikacji efektów kształcenia do indywidualnych predyspozycji studenta. Po to, by osiągnięte przez studentów niepełnosprawnych efekty kształcenia zostały zweryfikowane w sposób prawidłowy, w procesie weryfikacji uwzględnia się wszelkie obiektywne uwarunkowania związane z charakterem i stopniem niepełnosprawności. Aby ułatwić studentom niepełnosprawnym możliwość poddania się obiektywnej weryfikacji, stosuje się odpowiednie formy weryfikowania wiedzy np. wydłużenie czasu zaliczenia/egzaminu, wydrukowanie arkusza testowego większą czcionką. Konkretnie decyzje w sprawie oceny efektów kształcenia osiągniętych przez studentów niepełnosprawnych podejmuje kierownik podstawowej jednostki organizacyjnej, uwzględniając opinie lekarskie (w tym psychologa).

Zaliczenie praktyk zawodowych stanowi niezbędny element zakończenia studiów. Weryfikacji efektów kształcenia zdobytych w trakcie praktyk dokonuje opiekun kierunkowy praktyk w oparciu o odbytą praktykę zawodową, której realizacja przedstawiona jest w dzienniczku praktyk lub na podstawie wniosku o zaliczenie jako praktyki pracy zawodowej/pracy za granicą w instytucjach pomocy społecznej, poparty zaświadczeniem uzyskanym z instytucji. Zaliczenie, obejmujące łącznie oba cykle praktyk (po I i II roku studiów I stopnia) wpisywane jest w sesji zimowej III roku studiów. Do r. akad. 2013/14 zaliczenie praktyk wpisywane było bez oceny. Od roku akad. 2014/15 wprowadzono obowiązkowe oceny numeryczne – podstawą ich wystawienia jest formularz „Weryfikacji efektów kształcenia”, wypełniany przez wyznaczonego przez pracodawcę bezpośredniego opiekuna praktyk, podlegający akceptacji ze strony opiekuna kierunkowego. Dokument ten ujednolicony dla studentów wszystkich kierunków studiów realizowanych na Wydziale wprowadzony został w r. akad. 2013/14 jako obowiązujący dla rozpoczynającego się cyklu kształcenia. W związku z decyzją administracyjną, w przypadku studentów uzyskujących zaliczenie na III roku w r. akad. 2014/15, których zasady te nie dotyczyły w pierwszym etapie praktyk (r. akad. 2012/13), ocena numeryczna wystawiona została z uwzględnieniem samooceny studenta. W pełni nowa procedura oceniania zostanie zastosowana dla studentów uzyskujących wpisy w r. akad. 2015/16. Dokumentacja związana z realizowanymi praktykami zawodowymi archiwizowana jest przez Dziekanat Wydziału.

Praca licencjacka i pomyślnie zdany egzamin dyplomowy jest syntetycznym, końcowym miernikiem realizacji zakładanych efektów kształcenia na studiach I stopnia, zaś na studiach

II stopnia końcowym miernikiem jest praca magisterska i pomyślnie zdany egzamin magisterski. Na kierunku *praca socjalna* obowiązują przyjęte na Wydziale zasady organizacji egzaminu dyplomowego. Stosowane są także zestandaryzowane arkusze recenzji tych prac. Zasady te umożliwiają osiągnięcie ujednolicenia konstrukcji prac i kryteriów ich oceny. Ostateczny wynik studiów wpisany w protokole i na dyplomie ukończenia studiów wyższych stanowi średnią ważoną z trzech ocen: średniej z ocen w trakcie studiów (waga 0,6), średniej arytmetycznej z uzgodnionej oceny promotora i recenzenta pracy dyplomowej (waga 0,2) i oceny z egzaminu dyplomowego (waga 0,2). Sposób liczenia średniej z ocen uzyskanych w trakcie studiów zawarty jest w § 52 Regulaminu studiów na UŁ. Na egzaminie licencjackim studentom kończącym kierunek *praca socjalna* zadawane są trzy pytania:

- Jedno pytanie, sprawdzające efekty kształcenia z kategorii wiedza i umiejętności związane jest z kierunkiem studiów (z toku studiów); pytanie to losowane jest z zestawu 15 zagadnień stanowiącego interdyscyplinarne spojrzenie na wiedzę z zakresu kierunku studiów - (wykaz pytań na egzamin licencjacki wraz z literaturą). Zagadnienia są znane studentom (dostępne na stronach internetowych Instytutu i Wydziału), omawiane na seminariach licencjackich. Podany jest także wykaz niezbędnej literatury służącej przygotowaniu się do egzaminu (7 podstawowych pozycji bibliograficznych i 5 uzupełniających). Obowiązujące pytania teoretyczne dla I stopnia na kierunku *praca socjalna* odpowiadają założonym efektom kształcenia;
- Drugie dotyczy zagadnień metodologicznych. Podstawą do przygotowania się do egzaminu w tym zakresie jest książka: E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004;
- Trzecie pytanie sprawdzające efekty kształcenia z kategorii kompetencje, sformułowane jest przez recenzenta w oparciu o napisaną przez dyplomanta pracę licencjacką.

Praca licencjacka musi spełniać wymogi 6 poziomu KRK, czyli operowania wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami (zapamiętywanie, pojmowanie, stosowanie, analizowanie, ocenianie wg Taksonomii Blooma-Andersona) w zakresie pozwalającym na tworzenie prostych produktów i form. Prace licencjackie mogą promować wyłącznie samodzielni pracownicy naukowo-dydaktyczni oraz pracownicy ze stopniem naukowym doktora (minimum 3 lata po obronie pracy doktorskiej). Lista osób uprawnionych do prowadzenia seminariów licencjackich oraz magisterskich zatwierdzana jest przez Radę Wydziału.

Prace magisterskie mogą promować wyłącznie samodzielni pracownicy naukowo-dydaktyczni oraz pracownicy ze stopniem naukowym doktora (minimum 5 lat po obronie pracy doktorskiej), które zostały zaakceptowane przez Radę Wydziału. Tytuły prac magisterskich (zgodne z kierunkiem studiów i specjalnością studenta oraz adekwatne do kompetencji promotora) zatwierdzane są przez Radę Wydziału. Pytania zadawane studentom w trakcie egzaminu dyplomowego/magisterskiego sformułowane są w taki sposób, aby odpowiedzi na nie ujawniały, czy egzaminowany posiadał wymaganą wiedzę, umiejętności i kompetencje. Na egzaminie magisterskim studentom kończącym kierunek *praca socjalna* zadawane są trzy pytania:

- jedno pytanie, sprawdzające efekty kształcenia z kategorii wiedza i umiejętności, jest losowane z listy 25 zagadnień dostępnych na stronach internetowych Instytutu i Wydziału. Pytania te są omawiane na seminariach magisterskich, w trakcie zajęć

podany jest wykaz niezbędnej literatury służącej przygotowaniu się do egzaminu. Obowiązujące pytania teoretyczne dla II stopnia na kierunku *praca socjalna* odpowiadają założonym efektom kształcenia;

- drugie dotyczy zagadnień metodologicznych. Podstawą do przygotowania się do egzaminu w tym zakresie jest książka: E. Babbie, *Badania społeczne w praktyce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004;
- trzecie, sprawdzające efekty kształcenia z kategorii kompetencje, sformułowane jest przez recenzenta w oparciu o napisaną przez dyplomanta pracę magisterską.

W celu obiektywizacji ocen za prace magisterskie przy ich ocenie wprowadzono wymogi, których spełnienie wymagane jest do uzyskania oceny bardzo dobrej (zlecane przez Ekspertów Bolońskich jako dobra praktyka):

- praca jest elementem rozwijania kompetencji związanych z wykonywaniem zadań (np. zrozumienie istoty kompleksowego postrzegania zjawisk złożonych);
- praca stanowi próbę rozwiązania problemu, odpowiedzi na pytanie problemowe;
- praca agreguje efekty kształcenia uzyskane w czasie studiów, uwidacznia umiejętności twórcze absolwenta.

Stanowią one elementy wypełniające wymogi 7 poziomu KRK, czyli operowania wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami w zakresie pozwalającym na tworzenie złożonych produktów i form.

Podstawowe zasady systemu oceny efektów kształcenia dostępne są dla studentów w Regulaminie Studiów oraz Regulaminie sesji egzaminacyjnej natomiast zasady szczegółowe podawane są studentom w trakcie pierwszych zajęć kursu przez nauczyciela akademickiego koordynującego realizację przedmiotu, co potwierdzili także studenci obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA.

Z opinii studentów wizytowanego kierunku obecnych na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA wynika, że system oceny efektów kształcenia jest transparentny i zrozumiały, na co znaczący wpływ ma informowanie o nim studentów już na pierwszych zajęciach kursu, jednakże według studentów system ten ulega zmianom w trakcie realizacji przedmiotu. Jako przykład przedmiotu, w trakcie, którego nastąpiła zmiana zasad zaliczenia w trakcie realizacji przedmiotu studenci wskazali Statystykę. Studenci I roku studiów I stopnia wyrazili opinię, że na początku zajęć nauczyciel akademicki odpowiedzialny za przedmiot przedstawił im zasady zaliczenia na podstawie, których ostateczną ocenę z przedmiotu miała stanowić w 100% ocena z ćwiczeń, natomiast przed samą sesją egzaminacyjną okazało się, że studenci zobowiązani są do napisania egzaminu, a zaliczenie ćwiczeń stanowi jedynie 40% ostatecznej oceny. Fakt zmiany zasad zaliczenia w trakcie realizacji przedmiotu potwierdzają również przedstawione przez Władze Jednostki w trakcie wizytacji opracowania ankiet studenckich z lat 2013-2015, z których wynika, że sytuacja taka ma miejsce dość często na wizytowanym kierunku. Studenci obecni na spotkaniu z Zespołem

Oceniającym PKA wyrazili opinię, że w niektórych przypadkach system także jest nieobiektywny. Jako przykład studenci wskazywali m.in. sytuację, w której po wcześniejszym uzgodnieniu z nauczycielem akademickim prowadzącym przedmiot przepisania oceny uzyskanej na innym kierunku studiów Uniwersytetu Łódzkiego na przedmiocie pozwalającym osiągnąć jednakowe efekty kształcenia ocena została znacznie obniżana, ponieważ osoba prowadząca przedmiot na kierunku innym niż *praca socjalna* miała niższy stopień naukowy. W odczuciu studentów wizytowanego kierunku system oceny jest nieobiektywny, jednakże Jednostka zapewnia studentom możliwość wglądu do prac zaliczeniowych i uzyskania informacji zwrotnej o popełnionych błędach oraz przystąpienia do egzaminu komisyjnego. Studenci mimo swoich odczuć w trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili opinię, iż możliwości te są przez nich wykorzystywane zaledwie w niewielkim stopniu. Informacje dotyczące szczegółowych zasad zaliczenia przedmiotów dostępne są dla studentów w sylabusach, do których mają dostęp za pośrednictwem systemu USOS.

4) jednostka monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia jakości procesu kształcenia.

Weryfikacja efektów kształcenia realizowana jest także w oparciu o opinie absolwentów Uczelni. Monitorowanie karier zawodowych absolwentów stanowi formę sprawdzania końcowych efektów kształcenia, pozwala weryfikować stopień realizacji efektów kształcenia głównie w zakresie umiejętności i kompetencji. Celem monitorowania karier zawodowych absolwentów jest:

- uzyskanie informacji na temat sytuacji zawodowej studentów na rynku pracy, w tym zgodności zatrudnienia z profilem i poziomem wykształcenia tuż przed zakończeniem studiów (przed obroną pracy dyplomowej),
- uzyskanie informacji na temat aktualnej sytuacji zawodowej absolwentów na rynku pracy, w tym zgodności zatrudnienia z profilem i poziomem wykształcenia,
- uzyskanie opinii na temat przydatności wiedzy i umiejętności zdobytych w procesie kształcenia z punktu widzenia potrzeb i wymagań stawianych przez współczesny rynek pracy,
- uzyskanie informacji na temat dalszych planów edukacyjnych i zawodowych absolwentów.

Jednostką odpowiedzialną za realizację procesu monitorowania karier zawodowych absolwentów jest działające w ramach struktur Uniwersytetu Łódzkiego Akademickie Biuro Karier Zawodowych. Obok takich zadań jak ułatwienie studentom i absolwentom wejście na rynek pracy, pomoc w kształtowaniu ścieżki kariery poprzez doradztwo i pośrednictwo w poszukiwaniu pracy, nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z pracodawcami, umożliwienie pracodawcom znalezienia najlepszych kandydatów na oferowane miejsca pracy, praktyk i staży, gromadzi także opinie studentów/absolwentów, w tym kierunku *praca socjalna*, na temat oceny jakości kształcenia. Biuro realizuje projekt badawczy pt.

*Monitorowanie karier zawodowych absolwentów Uniwersytetu Łódzkiego, którego celem jest dokonanie oceny dostosowania kierunków studiów do potrzeb rynku pracy poprzez śledzenie losów zawodowych absolwentów. W 2012 r. ukazał się raport z pierwszej edycji badań pt. *Opinie studentów ostatnich lat studiów na temat jakości kształcenia i organizacji studiów na Uniwersytecie Łódzkim oraz nabytych kompetencji w procesie kształcenia*. W raporcie tym znalazły się oceny studentów Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego, w zdecydowanej większości pozytywne.*

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego⁴ w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1). Zakładane kierunkowe efekty kształcenia odnoszące się do programu studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim są zgodne z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji oraz koncepcją rozwoju kierunku. Zakładane kierunkowe efekty kształcenia w pełni pokrywają efekty specyficzne dla obszaru nauk społecznych. Opis zakładanych efektów kształcenia jest dostępny. Karty opisu przedmiotów zostały opracowane zgodnie z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji. Studenci mają świadomość czym są zakładane efekty kształcenia oraz znają cele kształcenia. W opinii studentów efekty kształcenia są zrozumiałe i sprawdzalne.

2). W oparciu o analizę kierunkowych efektów kształcenia oraz efektów kształcenia określonych w udostępnionych Zespołowi Oceniającemu PKA kartach opisu poszczególnych przedmiotów można stwierdzić, że sposób ich formułowania nie budzi zastrzeżeń w zakresie czytelności, zrozumiałości i sprawdzalności.

3). Prowadzący kierunek Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację osiągania efektów kształcenia na każdym jego etapie. System ten jest dostępny. System weryfikacji osiągania zakładanych celów i efektów kształcenia obejmuje wszystkie kategorie tych efektów tj. wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Zasady weryfikacji efektów kształcenia określonych w poszczególnych przedmiotach, w tym zasady zaliczania praktyk zawodowych oraz oceny procesu dyplomowania są zgodne z Regulaminem studiów, Regulaminem praktyk zawodowych oraz Zasadami dyplomowania przyjętymi w Uczelni. Realizacja procesu etapowej weryfikacji efektów kształcenia nie budzi zastrzeżeń. Proces dyplomowania przebiega poprawnie. W zakresie przejrzystości systemu weryfikacji efektów kształcenia na kierunku *praca socjalna* w pełni spełnia kryterium. W opinii studentów system weryfikacji zakładanych efektów kształcenia jest przejrzysty i zrozumiały. Publikacja, udostępnienie oraz informacja o efektach kształcenia pozwala studentom na dokonanie rozróżnienia pomiędzy wiedzą, kompetencjami i umiejętnościami.

4). Uczelnia poprzez Akademickie Biuro Karier Zawodowych realizuje działania w zakresie monitorowania karier swoich absolwentów na rynku pracy, w celu wykorzystania uzyskanych wyników dla doskonalenia jakości procesu prowadzonego kształcenia. Wyniki badań absolwentów służą także dostosowaniu efektów kształcenia do oczekiwań absolwentów ocenianego kierunku studiów oraz wymagań rynku pracy. Jednostka monitoruje kariery zawodowe absolwentów a pozyskane wyniki wykorzystuje do doskonalenia jakości procesu kształcenia.

3. Program studiów umożliwi osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

- 1) **Realizowany program kształcenia umożliwi studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta.**

Prowadzone przez Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego kształcenie na kierunku *praca socjalna* na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim realizowane jest w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Organizacja procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów nie budzi zastrzeżeń w zakresie możliwości osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia. Zajęcia dydaktyczne prowadzone są w formie wykładów, ćwiczeń, konwersatoriów, warsztatów i seminariów dyplomowych.

Program kształcenia na kierunku *praca socjalna* powstał w oparciu o wymogi krajowych Ram Kwalifikacji, zgodnie z Uchwałą Senatu UŁ nr 423 z dnia 23 stycznia 2012 w sprawie wytycznych w zakresie tworzenia programów kształcenia w Uniwersytecie Łódzkim, Uchwałą Senatu UŁ nr 192 z dnia 10 czerwca 2013r w sprawie wytycznych w zakresie tworzenia programów kształcenia w Uniwersytecie Łódzkim oraz Zarządzenia nr 177 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 30.09.2013 w sprawie: wprowadzenia procedury tworzenia i modyfikowania programów kształcenia. Cele programu i kierunkowe efekty kształcenia zostały zdefiniowane w sposób specyficzny dla kierunku *praca socjalna* w oparciu o obszarowe efekty kształcenia zbieżne z efektami z zakresu nauk społecznych dla kierunków realizowanych w Uniwersytecie Łódzkim. Szczegółowe efekty kształcenia (w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji) odnoszące się do treści programowych poszczególnych przedmiotów zostały zamieszczone w macierzach kierunkowych efektów kształcenia dla I i II stopnia studiów.

Konstrukcja programu, w tym siatek zajęciowych, została przygotowana w ujęciu modułowym wzorem konstrukcji macierzy kierunkowych efektów kształcenia określonych dla kierunku *praca socjalna*. Moduł został zdefiniowany jako przedmiot/grupa przedmiotów, których sekwencja tworzy spójną i logicznie uporządkowaną całość merytoryczną, pozwalającą absolwentowi osiągnąć wszystkie zdefiniowane kierunkowe efekty kształcenia. W programie kształcenia zawarte zostały cztery rodzaje modułów: moduł przedmiotów podstawowych, moduły specjalizacyjne, moduły wybieralne, moduły w języku obcym.

Program kształcenia na I i II stopniu zapewnia studentom możliwość uzyskania kwalifikacji pracownika socjalnego, warunkujących możliwość prowadzenia działalności zawodowej w obszarze pracy socjalnej.

Studia I stopnia na kierunku *praca socjalna* (studia stacjonarne i niestacjonarne) trwają 6 semestrów i kończą się uzyskaniem przez absolwenta tytułu zawodowego licencjata. Ogólna liczba godzin z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich wynosi 1800 (na studiach stacjonarnych) i 999 godzin (na studiach niestacjonarnych). Celem studiów I stopnia jest nabycie przez absolwenta wiedzy i umiejętności z zakresu *pracy socjalnej* umożliwiających wykonywanie podstawowych zadań w zawodzie pracownika socjalnego. Treści programowe zostały skonstruowane w sposób, który umożliwia absolwentowi zdobycie podstawowej wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych do analizy i oceny zasobów, potrzeb oraz problemów indywidualnych i społecznych, tworzenia i realizacji planów pomocy indywidualnej i projektów socjalnych, motywowania i aktywizowania osób, grup i społeczności w kierunku działań samopomocowych, ukształtowania kompetencji niezbędnych do samodzielnego rozwiązywania problemów zawodowych w ramach obowiązującego prawa i kodeksu etycznego. Absolwent kierunku jest przygotowany do podjęcia zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, placówkach opieki zdrowotnej, placówkach resocjalizacyjnych, organizacjach pozarządowych, podmiotach ekonomii społecznej i innych realizujących zadania z zakresu polityki społecznej i *pracy socjalnej* na stanowiskach wymagających podstawowej wiedzy i umiejętności niezbędnej do wykonywania pracy socjalnej jako profesji. Siatka zajęć dydaktycznych na studiach I stopnia na kierunku *praca socjalna* obejmuje obowiązkowy dla wszystkich studentów moduł przedmiotów podstawowych (w tym ogólnouczeniowych), oraz moduły specjalizacyjne (składające się z 4 tematycznie powiązanych ze sobą przedmiotów), moduły (przedmioty) wybieralne, moduły (przedmioty) w języku obcym. Na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych I stopnia realizowane są identyczne moduły przedmiotów. Na studiach stacjonarnych przedmioty realizowane są w przeważającej mierze w wymiarze 30 godzin i analogicznie dla przedmiotu 18 godzin na studiach niestacjonarnych.

Studia II stopnia na kierunku *praca socjalna* trwają cztery semestry, kończą się nadaniem absolwentowi tytułu zawodowego magistra. Ogólna liczba godzin z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich wynosi na studiach stacjonarnych 795 godzin (na studiach niestacjonarnych 500 godzin). Przedmioty ujęte w siatce programowej zostały skomponowane tak, aby umożliwić absolwentowi osiągnięcie wszystkich zdefiniowanych dla kierunku efektów kształcenia. Celem studiów II stopnia (studia stacjonarne i niestacjonarne) na kierunku *praca socjalna* jest nabycie przez absolwenta zaawansowanej wiedzy i umiejętności z zakresu *pracy socjalnej* niezbędnych do wykonywania *pracy socjalnej* jako profesji, tj. samodzielnego i innowacyjnego podejmowania interwencji socjalnej zgodnie z obowiązującymi zasadami prawa i etyki zawodowej. Treści programowe skonstruowane zostały w sposób, który umożliwia zdobycie zaawansowanej wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych do analizy i oceny zasobów, potrzeb oraz problemów indywidualnych i społecznych, tworzenia i realizacji planów pomocy indywidualnej i projektów socjalnych, motywowania i aktywizowania osób, grup i społeczności w kierunku działań samopomocowych oraz podjęcia pracy w instytucjach pomocy społecznej i

organizacjach w sektorze prywatnym (instytucje opiekuńcze i opiekuńczo-wychowawcze), sektorze publicznym (administracja rządowa i samorządowa) oraz sektorze organizacji pozarządowych na stanowiskach wymagających zaawansowanej wiedzy i umiejętności z zakresu *pracy socjalnej*. Ponadto absolwent studiów II stopnia *pracy socjalnej* ma pogłębioną wiedzę na temat działań instytucji i organizacji zmierzających do przeciwdziałania skutkom nierówności społecznych, problemów społecznych oraz dezinstytucjonalizacji rodziny i starzenia się społeczeństwa, potrafi wykorzystać nabytą wiedzę w celu zaprojektowania, przeprowadzenia i ewaluacji interwencji społecznej z zachowaniem zasad etycznych i prawnych, posiada umiejętność zorganizowania pracy zespołowej oraz komunikowania się z innymi partnerami i szerszym otoczeniem społecznym, wykazuje pogłębione zainteresowanie problemami społecznymi i ma poczucie odpowiedzialności za działania własne, zespołu, w ramach którego pracuje i którym kieruje, oraz wobec osób i zbiorowości na rzecz których działa. Siatka zajęć dydaktycznych realizowanych na kierunku *praca socjalna* (II stopień, studia stacjonarne i niestacjonarne) obejmuje obowiązkowy dla wszystkich studentów moduł przedmiotów podstawowych (i ogólnouczeniowych), moduły (przedmioty) wybieralne oraz moduły (przedmioty) w języku obcym. Z uwagi na ograniczenia godzinowe na II stopniu nie są realizowane moduły specjalizacyjne.

Studenci wizytowanego kierunku studiów zgodnie z programem kształcenia realizują obowiązkowe praktyki studenckie na studiach I stopnia w wymiarze 8 tygodni. Na studiach stacjonarnych studenci realizują praktyki w trakcie wakacji po I i II roku, natomiast na studiach niestacjonarnych studenci muszą odbyć praktyki do końca 5- tego semestru studiów. Organizacja administracyjna praktyk zapewniana jest przez pracownika dziekanatu Wydziału, do którego obowiązków należy przede wszystkim obsługa studentów w zakresie przygotowywania porozumień pomiędzy instytucją a Wydziałem w zakresie praktyk zawodowych, przygotowywanie skierowań na praktykę, przygotowywanie i wydawanie dzienników praktyk studenckich na podstawie złożonego przez studenta harmonogramu praktyk zawodowych. Organizacja merytoryczna praktyk zapewniana jest przez powołanego przez Dziekana kierunkowego opiekuna praktyk, który sprawuje nadzór merytoryczny i dydaktyczny nad przebiegiem praktyk studenckich. Do zadań opiekuna należy przeprowadzenie dwóch zebrań informacyjnych w semestrze letnim poprzedzającym praktyki, celem poinformowania studentów o zasadach realizacji praktyk. Opiekun wspiera również i nadzoruje studentów w procesie wyboru zakładu pracy, nadzoruje zgodność przebiegu praktyk z programem i regulaminem studiów oraz terminowość ich realizacji.

W opinii studentów wizytowanego kierunku obecnych na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA wymóg odbycia praktyk we wrześniu jest dużym utrudnieniem. W opinii studentów instytucje nie chcą przyjmować studentów w tym okresie, co wynika ze specyfiki ich pracy,

której we wrześniu jest więcej. W efekcie skutkuje to brakiem czasu, aby w sposób odpowiedni zapewnić praktykantowi opiekę i możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Dodatkowo wrzesień jest miesiącem sesji poprawkowej, co w opinii studentów również utrudnia odbywanie praktyk w tym okresie. Z opinii kierunkowego opiekuna praktyk wynika, że praktyki realizowane są przez wszystkich studentów we wrześniu ze względu na ich superwizowanie, czyli dwukrotne spotkania studentów z opiekunem i zdawanie bieżącej relacji z odbywanej praktyki. Rekomenduje się przeanalizowanie argumentów obu stron i rozważenie ewentualnej zmiany terminu odbywania praktyk np. na sierpień.

Studenci wizytowanego kierunku studiów mają możliwość indywidualizacji procesu kształcenia poprzez wybór specjalności, przedmiotów wybieralnych oraz realizację procesu w formie Indywidualnego Planu Studiów i Programu Kształcenia lub Indywidualnej Organizacji Studiów. Studenci wizytowanego kierunku od 2. semestru studiów I stopnia realizują 1 z 4 modułów specjalnościowych, który obejmuje 4 tematycznie powiązane ze sobą przedmioty. Studenci wizytowanego kierunku studiów w trakcie 4., 5. i 6. semestru studiów I stopnia oraz 2., 3. i 4. semestru studiów II stopnia realizują przedmioty wybieralne z puli przedmiotów prowadzonych przez pracowników Instytutu Socjologii oraz przedmiotów ogólnoakademickich. W celu rozwijania wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych studentów Jednostka w swoich procedurach zastrzega, że w trakcie cyklu kształcenia student nie może dwukrotnie realizować tego samego przedmiotu wybieralnego. Uzdolnieni i wyróżniający się studenci wizytowanego kierunku mogą realizować program kształcenia w formie Indywidualnego Planu Studiów i Programu Kształcenia (IPS). Forma ta umożliwia studentom wzbogacenie wiedzy i umiejętności w ramach studiowanego kierunku lub kierunków pokrewnych oraz udział studenta w pracach naukowo-badawczych prowadzonych w Jednostce. Zgodę na realizację procesu kształcenia w formie IPS wydaje Dziekan na wniosek zainteresowanego studenta. W szczególnych przypadkach, głównie zdrowotnych i losowych Dziekan na wniosek studenta może wyrazić zgodę na realizację procesu kształcenia w formie Indywidualnej Organizacji Studiów (IOS). IOS polega na określeniu przez Dziekana, w porozumieniu z prowadzącymi poszczególne zajęcia dydaktyczne, indywidualnego sposobu realizacji i rozliczania planu studiów w danym roku akademickim. IOS nie może jednak oznaczać zwolnienia studenta z obowiązku osiągnięcia tych samych efektów kształcenia oraz uzyskiwania zaliczeń i składania egzaminów. Studenci wizytowanego kierunku studiów obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili opinię, że realizację procesu kształcenia w formie IPS oraz IOS jest przez nich wykorzystywana, jednakże niejednokrotnie nauczyciele akademicy nie znają zasad obu form

indywidualizacji procesu kształcenia, co utrudnia w znacznym stopniu korzystanie z możliwości stwarzanych przez obie formy.

Możliwości stwarzane przez system ECTS studenci wykorzystują poprzez realizację przedmiotów obieralnych oraz przedmiotów w języku obcym, które wybierają z puli przedmiotów prowadzonych przez pracowników Instytutu oraz zajęć proponowanych dla studentów zagranicznych w ramach programu Erasmus. Według studentów obecnych na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA jednostka oferuje jedynie przedmioty realizowane w języku angielskim, co w przypadku osób uczęszczających na lektoraty z języka rosyjskiego lub niemieckiego jest znacznym utrudnieniem procesu kształcenia. Od studentów w procesie rekrutacji nie jest wymagana znajomość język angielskiego, dlatego rekomenduje się rozważenie wprowadzenia przedmiotów również w języku niemieckim oraz rosyjskim.

Ocena eksperta międzynarodowego:

Z danych przekazanych Zespołowi Oceniającemu PKA wynika, że jednostka, na której realizowany jest oceniany kierunek podejmuje działania mające na celu aktywizację studentów i kadry naukowo – dydaktycznej do realizacji wymiany międzynarodowej, uczestnictwa w międzynarodowych programach i projektach. System ECTS wdrożony na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym stwarza możliwości odbywania przez studentów kształcenia na poszczególnych semestrach w innych uczelniach, w tym zagranicznych w ramach programu Erasmus. Uczelnia bierze udział w programie Socrates Erasmus, LLP-Erasmus, Erasmus+, Summer School, Mobility Direct, Erasmus Mundus, Teaching Staff Mobility. Aktualna lista uczelni w ramach poszczególnych programów współpracy została przekazana Zespołowi Oceniającemu w załączniku.

2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

Analiza założonych efektów kształcenia, treści programowych poszczególnych przedmiotów, wynikających z planu studiów oraz stosowanych form i metod dydaktycznych pozwala na stwierdzenie, że tworzą one spójną całość. Podczas spotkań z Zespołem Oceniającym PKA zarówno studenci, jak i nauczyciele akademicy, a także pracodawcy, uznali formy realizacji poszczególnych zajęć oraz stosowane w trakcie tych zajęć metody dydaktyczne za właściwe. W opinii studentów, stosowane formy i metody prowadzenia zajęć dobrze służą procesowi uczenia się.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1). Organizacja procesu kształcenia na ocenianym kierunku nie budzi zastrzeżeń w zakresie możliwości osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskania zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta. Programy studiów stacjonarnych i niestacjonarnych spełniają wszystkie wymagania wynikające z rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 131). Plany studiów realizowane na ocenianym kierunku są zgodne z wymaganiami standardu kształcenia dla tego typu studiów. W opinii studentów realizowany proces kształcenia, z uwzględnieniem treści oraz czasu kształcenia jest właściwy, umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia oraz ułatwi przyszłym absolwentom kierunku ubieganie się o zatrudnienie na rynku pracy.
- 2). Analiza opisu zakładanych kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia, treści programowych poszczególnych przedmiotów oraz stosowanych form i metod dydaktycznych pozwala na stwierdzenie, że tworzą one spójną całość.

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów.

1) Ocena czy liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwią osiągnięcie założonych celów i efektów realizacji danego programu

Na kierunku *praca socjalna* w semestrze letnim 2013/2014 i w semestrze zimowym 2014/2014 zajęcia dydaktyczne realizowało 62 nauczycieli akademickich pracujących na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ. W tej grupie znalazło się: 12 pracowników ze stopniem doktora habilitowanego lub tytułem profesora, 42 osoby ze stopniem doktora i 8 magistrów. Pracownicy wchodzący w skład minimum kadrowego (13), a także pozostali nauczyciele akademicy prowadzących zajęcia na kierunku *praca socjalna* (49) umożliwiają osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, a także realizację programu na powyższym kierunku studiów, ponieważ ich dorobek naukowy oraz kwalifikacje są adekwatne do programu kształcenia, a także do zakładanych efektów kształcenia na kierunku *praca socjalna*.

2) dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia; na kierunkach o profilu praktycznym w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów.

Po dokonanej analizie pod względem formalnym akt osób, które wchodzi w skład minimum kadrowego na kierunku *praca socjalna*, należy uznać, iż zostały spełnione warunki określone w § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. 2014 r., poz. 1370) – minimum kadrowe dla studiów pierwszego stopnia

na określonym kierunku studiów stanowi co najmniej trzech samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej sześciu nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora, § 13 ust. 1 powyższego rozporządzenia (*Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli został zatrudniony w uczelni nie później niż od początku semestru studiów*) oraz § 15 ust. 1 (*Minimum kadrowe dla studiów drugiego stopnia na określonym kierunku studiów stanowi co najmniej sześciu samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej sześciu nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora*),

Spośród 13 nauczycieli akademickich zgłoszonych do minimum kadrowego, wymagania określone w § 13 ust. 2 przywołanego wyżej rozporządzenia (*Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli w danym roku akademickim prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej: 30 godzin zajęć dydaktycznych – w przypadku nauczyciela akademickiego posiadającego tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego lub będącego osobą, która nabyła uprawnienia równoważne z uprawnieniami doktora habilitowanego, 60 godzin zajęć dydaktycznych – w przypadku nauczyciela akademickiego posiadającego stopień naukowy doktora lub kwalifikacje drugiego stopnia*) spełniło 12 osób. Szczegółowe informacje w załączniku nr 5.

Podczas weryfikacji teczek osobowych, a w szczególności oświadczeń o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego, stwierdzono, iż wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w art. 112a ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.), Kwalifikacje naukowe nauczycieli akademickich potwierdzają odpowiednie dokumenty zawarte w ich teczkach osobowych. Deklarowane doświadczenie zawodowe nauczycieli akademickich znajduje odzwierciedlenie w dokumentacji – świadectwach pracy.

Spośród 13 **nauczycieli akademickich** zgłoszonych przez Uczelnię, **do minimum kadrowego zaliczono na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia:**

- 6 nauczycieli akademickich z tytułem naukowym profesora lub stopniem naukowym doktora habilitowanego;
- 6 nauczycieli akademickich ze stopniem naukowym doktora.

Jednego nauczyciela akademickiego nie zaliczono do minimum z powodu braku wymaganej liczby godziny dydaktycznych (informację na temat poszczególnych nauczycieli zawarte są w załączniku nr 5 do raportu).

Ocena spełnienia wymagań dotyczących relacji między liczbą nauczycieli akademickich stanowiącymi minimum kadrowe a liczbą studentów ocenianego kierunku studiów

Proporcja liczby nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego do liczby studentów kierunku **spełnia** wymagania § 17 ust. 1 pkt. 8 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370) i wynosi w przybliżeniu 1:27.

Ocena czy w minimum kadrowym są reprezentanci każdego obszaru wiedzy, odpowiadającego obszarowi kształcenia, do którego przyporządkowano oceniany kierunek studiów oraz czy obejmuje ono reprezentantów dyscyplin naukowych lub artystycznych, do których odnoszą się efekty kształcenia.

Zgodnie z § 12 ust. 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370) każdy obszar kształcenia, do którego przyporządkowano kierunek studiów jest reprezentowany w minimum kadrowym przez co najmniej jednego nauczyciela akademickiego posiadającego dorobek w obszarze wiedzy odpowiadającym temu obszarowi kształcenia.

Zespół Oceniający wizytował zajęcia w dniu wizytacji, zapoznając się ze sposobem ich prowadzenia, poziomem i wymaganiami, oceniając równocześnie bazę dydaktyczną i warunki prowadzenia zajęć na kierunku. Szczegółowe informacje dotyczące hospitowanych zajęć dydaktycznych oraz ich oceny zostały zawarte w **Załączniku nr 6**. Zajęcia wybierano losowo z planu zajęć dydaktycznych obowiązującego w dniu wizytacji. Wszystkie zajęcia odbywały się zgodnie z planem i rozpoczęły punktualnie. Zajęcia prowadzone były przez osoby wykazane w rozkładach, w salach wykładowych dobrze dostosowanych do prowadzonych zajęć. Widoczny był wysoki poziom kompetencji osób prowadzących zajęcia, ich dobre przygotowanie do zajęć, a także umiejętności i doświadczenie dydaktyczne. Studenci byli aktywni i zainteresowani przebiegiem zajęć. Mieli dostęp do materiałów umożliwiających przygotowanie do zajęć.

Ocena stabilności minimum kadrowego (częstotliwości zmian jego składu).

Na podstawie przedstawionych przez Uczelnię informacji dotyczących minimum kadrowego stwierdzono, iż minimum jest stabilne, ponieważ na przestrzeni ostatnich lat nie nastąpiły znaczące zmiany w jego składzie. Opinia powyższa została potwierdzona przez pracowników dydaktycznych podczas spotkania z Zespołem Oceniającym.

Ocena prawidłowości obsady zajęć dydaktycznych z poszczególnych przedmiotów: ocena zgodności obszarów nauki, dziedzin i dyscyplin naukowych reprezentowanych przez poszczególnych nauczycieli akademickich (w przypadku profilu praktycznego - ich doświadczenia zawodowego), ze szczegółowymi efektami kształcenia dla poszczególnych przedmiotów/modułów.

Na podstawie przedłożonych informacji o dorobku naukowym nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów stwierdzono zgodność dyscyplin naukowych ze szczegółowymi efektami kształcenia dla poszczególnych przedmiotów.

3) Ocena prowadzonej polityki kadrowej i jej spójności z założeniami rozwoju ocenianego kierunku studiów

Polityka kadrowa na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym nastawiona jest na optymalizację poziomu i struktury zatrudnienia, zarówno z punktu widzenia efektywności działalności naukowo-dydaktycznej, jak i rozwoju naukowej kadry poprzez system ocen i motywacji. System ocen pracowników obejmuje:

- parametryczną ocenę każdego pracownika w obszarach: badań naukowych i kształcenia kadr naukowych, dydaktyczno-wychowawczym oraz organizacyjnym, na podstawie szczegółowego elektronicznego formularza ankiety,
- okresowe, regulaminowe oceny pracowników dokonywane przez Wydziałową Komisję Oceniającą (warunkiem pozytywnej oceny okresowej pracownika zatrudnionego na stanowisku naukowo-dydaktycznym jest uzyskanie przez niego łącznej oceny pozytywnej oraz ustalonej na Wydziale minimalnej wymaganej liczby punktów w zakresie działalności naukowej i kształcenia kadry oraz działalności dydaktycznej),
- oceny pracowników podlegających rotacji,
- oceny zajęć dydaktycznych dokonywane przez studentów (w formie ankiety w systemie USOS),
- oceny hospitacji zajęć dokonywanych przez samodzielnych pracowników nauki.

System motywacyjny dotyczy:

- udzielania urlopów naukowych,
- priorytetowego traktowania grantów na badania własne dla młodych pracowników,

- nagradzania pracowników z największą liczbą punktów za publikacje.

Na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym obowiązuje Regulamin przyznawania premii i nagród, który jest traktowany jako jeden z podstawowych instrumentów osiągnięcia celów określonych w Strategii Wydziału. Stanowi on zbiór zasad ustalania premii i nagród dla pracowników Wydziału, którzy poprzez swoje osiągnięcia naukowo-badawcze, dydaktyczne i inne oraz zaangażowanie i pracę wnieśli wkład w rozwój wiedzy w dziedzinie nauk ekonomicznych i społecznych, w podniesienie jakości procesów dydaktycznych, lub przyczynili się do poprawy efektywności funkcjonowania Wydziału.

Pracownicy naukowo-dydaktyczni, dydaktyczni i naukowcy otrzymują nagrody za:

- uzyskane w poprzednim roku kalendarzowym stopnie i tytuły naukowe,
- osiągnięcia naukowo-badawcze,
- osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i kształcenie kadr.

Nagrody za osiągnięcia naukowo-badawcze są określane na podstawie osiągnięć wykazanych w ankiecie oceny pracowniczej za poprzedni rok kalendarzowy. Poza tym pracownicy naukowo-dydaktyczni mogą ubiegać się o dofinansowanie wydania publikacji oraz wyjazdów na konferencje naukowe za granicę.

W listopadzie 2013 r., w celu zwiększenia efektywności naukowo-dydaktycznej kadry oraz Wydziału, przedstawiono rekomendacje, które dotyczą m.in.

- zobowiązania pracowników naukowo-dydaktycznych do opublikowania do końca 2016 r. przynajmniej jednej pracy w czasopiśmie za minimum 8 pkt. lub w formie monografii,
- zobowiązania kierowników katedr i zakładów, nie posiadających żadnego grantu zewnętrznego, do podjęcia w jednostce prac mających na celu pozyskanie przynajmniej jednego grantu naukowego, krajowego lub międzynarodowego (indywidualnego lub zespołowego), który będzie realizowany w jednostce,
- szczególnego premiowania osób publikujących w czasopismach z listy A i C, zgodnie z wydziałowymi zasadami przyznawania nagród,
- zapewnienie przez Kolegium Dziekańskie bezpłatnej, językowej adjustacji przez „native speakerów” tekstów, zgłaszanych do publikacji w czasopismach z listy A lub C.

Polityka kadrowa prowadzona na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym opiera się na przestrzeganiu zasad terminowego zdobywania stopni naukowych. Osoby z tytułem magistra są zatrudniane na czas nieokreślony, ale wyznaczony przez limit lat niezbędnych dla zrobienia doktoratu.

Rozwój naukowy Wydziału był również udziałem nauczycieli akademickich Instytutu Socjologii, w tym prowadzących zajęcia dydaktyczne na kierunku *praca socjalna* – 20 osób obroniło prace doktorskie, 5 osób uzyskało stopień doktora habilitowanego, zaś 1 osoba

otrzymała tytuł naukowy profesora. Rozwój kadry jest więc systematyczny i trwały, tworzy dobre podstawy dla przyszłości kierunku oraz wpływa pozytywnie na jakość kształcenia.

Na podstawie przedstawionej ZO dokumentacji, można wnioskować, że procedury dotyczące polityki kadrowej są systematycznie wdrażane i przynoszą zakładane efekty.

Spotkanie z kadrami prowadzącymi zajęcia na wizytowanym kierunku

W spotkaniu uczestniczyło 45 nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na wizytowanym kierunku studiów. Po krótkim wprowadzeniu przewodniczący Zespołu Oceniającego skierował do uczestników spotkania pytania dotyczące: opinii na temat procesu kształcenia na kierunku, wpływu kadry na koncepcję kształcenia i weryfikację procesu kształcenia, opinii na temat kandydatów na studia i absolwentów, współpracy z interesariuszami zewnętrznymi i wspierania rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej przez władze Uczelni. W dyskusji wzięło udział kilka osób. W dwóch dłuższych wypowiedziach wskazano na kluczowe znaczenie przygotowania absolwentów do zawodu w kontekście wymagań ustawowych oraz KRK. Bardzo pozytywnie nauczyciele akademicy ocenili wsparcie materialne Uczelni w procesie ich awansów naukowych. Również warunki pracy w Uczelni, przede wszystkim materialne, oceniono jako bardzo dobre.

Załącznik nr 5 Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe. Cz. I. minimum kadrowe. Cz. II. pozostali nauczyciele akademicy.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

- 1) Dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia.
- 2) Spośród 13 nauczycieli akademickich zgłoszonych przez Uczelnię do minimum kadrowego zaliczono 6 samodzielnych i 6 doktorów, a więc minimum na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia jest spełnione. Nie zaliczono jednej osoby.
- 3) Jednostka prowadzi stabilną politykę kadrową. Jest ona spójna z założeniami rozwoju kierunku *praca socjalna*.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny dysponuje nowoczesną infrastrukturą dydaktyczną, umożliwiającą realizację działań dydaktycznych w ramach kierunku *praca socjalna*. Na

infrastrukturę dydaktyczną składa się 8 budynków ulokowanych przy ul. POW 3/5, Rewolucji 1905 r. nr 37/39, Rewolucji 1905 r. nr 39, Rewolucji 1905 r. nr 41/43.

Wizytowany Wydział posiada:

- 3 duże aule liczące 200-400 miejsc,
- 7 sal wykładowych o liczbie miejsc 98 i więcej,
- 11 sal wykładowych na zajęcia w mniejszych grupach o liczbie miejsc od 50 do 97 osób,
- 36 sal z przeznaczeniem na odbywanie ćwiczeń w grupach dziekańskich,
- 21 laboratoriów wyposażonych w komputery i przeznaczonych na zajęcia ze studentami
- 1 kawiarenkę internetową z 18 stanowiskami do wykorzystania poza zajęciami dla wszystkich studentów.
- 8 sal do cichej nauki,
- 3 sale do nauki cichej przeznaczone dla osób niepełnosprawnych
- 1 salę dla matki z dzieckiem.

Biorąc pod uwagę wyposażenie sal warto zauważyć, iż Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny dysponuje obok laboratoriów komputerowych:

- 13 salami dydaktycznymi zwykłymi
- 43 salami dydaktycznymi multimedialnymi, z zamontowanymi projektorami multimedialnymi, komputerami i rzutnikami.

Łączna liczba komputerów zainstalowanych w pracowniach komputerowych to 350. Ponadto studenci mają do dyspozycji zamontowane na Wydziale tzw. kioski internetowe oraz mogą korzystać z dostępu do Internetu bezprzewodowego, którego zasięg pokrywa dwa budynki w całości (budynek E i F) oraz część pozostałych budynków.

Do dyspozycji studentów i pracowników Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego pozostaje także stołówka studencka (powierzchnia 444,8 m²) z 135 miejscami konsumpcyjnymi, w tym stołówka pracownicza (powierzchnia 55,65 m²) z 40 miejscami konsumpcyjnymi oraz dwa bufety (powierzchnia 204 m²) z 94 miejscami konsumpcyjnymi, punktem kawowym (powierzchnia 6 m²), a także automaty z napojami gorącymi i przekąskami.

Dostępny jest także dla studentów i pracowników parking samochodowy z 254 miejscami, w tym z 5 miejscami dla osób niepełnosprawnych oraz miejscami dla rowerów.

Na Wydziale prowadzone są także działania zmierzające do dostosowania infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych. Owe działania widoczne stają się poprzez funkcjonowanie:

- dwóch dźwigów zewnętrznych
- 11 dźwigów wewnętrznych oraz platform transportowych,

- 3 podjazdów zewnętrznych do różnych budynków,
- podjazdu wewnętrznego,
- 4 sanitariatów,
- 3 pomieszczeń – boksy dla osób niepełnosprawnych
- 4 oznakowanych miejsc parkingowych

Na uwagę zasługuje fakt, iż Wydział umożliwia studentom dostęp do komputerów, Internetu oraz specjalistycznego oprogramowania. Studenci mają możliwość korzystania ze wszystkich pracowni komputerowych, dostępnych na Wydziale, a także z ogólnodostępnej pracowni (tzw. kawiarenka internetowa) z 19 komputerami. Istnieje również możliwość podłączenia do bezprzewodowej, lokalnej sieci komputerowej przenośnych komputerów, które są wyposażone w bezprzewodową kartę sieciową. Co więcej studenci mają możliwość korzystania z Internetu także w domach studenckich. Ponadto pracownicy i studenci mogą instalować oprogramowanie na komputerach domowych np.(program STATISTICA + moduł Sieci neuronowe + moduł Analizy marketingowe i rynkowe)

Do dyspozycji pracowników oraz studentów pozostają bogate zasoby biblioteczne (Biblioteka Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego oraz Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego).

Księgozbiór Biblioteki Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego (stan na 30.09.2013 r.) liczy 84421 wol., w tym 14886 wol. czasopism. Warto zauważyć, iż Biblioteka prenumeruje 392 tytuły czasopism, w tym 111 zagranicznych, a prawie cały księgozbiór Biblioteki opracowany jest w systemie komputerowym. „Symphonia”.

W ramach czytelni pracownicy i studenci mogą korzystać z:

- 31 miejsc przeznaczonych do nauki,
- dostępu do 18 stacji komputerowych, na których można skorzystać z baz bibliotecznych, katalogów centralnych: NUKAT, Biblioteki Narodowej, KARO, bazy dorobku pracowników Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ oraz z Internetu,
- możliwości wydrukowania kilku stron artykułu za darmo oraz możliwości korzystania z bezprzewodowego Internetu Wi-Fi.

Studenci i pracownicy mają także możliwość korzystania z zasobów Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego, w ramach której funkcjonuje:

- Czytelnia Główna,
- Czytelnia z Księgozbiorem Historycznym w wolnym dostępie,
- Czytelnia Oddziału Informacji Naukowej,
- Czytelnia Zbiorów Specjalnych i Czytelnia Cymeliów.

Biblioteka UŁ dysponuje 464 stanowiskami dla czytelników (w tym 47 stanowiskami komputerowymi z dostępem do Internetu; 33 stanowiskami z dostępem tylko do katalogu *on-line*) oraz salami przeznaczonymi dla studentów do pracy grupowej oraz pokojami do pracy indywidualnej dla pracowników naukowych uczelni. Na uwagę zasługuje także fakt, iż Biblioteka UŁ:

- jest przystosowana do obsługi osób niepełnosprawnych, niewidomych i słabo widzących,
- dysponuje tradycyjnym księgozbiorem liczącym 2 188 465 wol. (dane z III kwartału 2013 r.,)
- stwarza udogodnienia dla czytelników w postaci katalogu on-line, do którego dostęp jest możliwy ze strony internetowej BUŁ z dowolnego komputera;
- dysponuje bogatymi zasobami sieciowymi (serwisy czasopism, książki, bazy danych).

Ponadto pracownicy i studenci mają możliwość korzystania z Biblioteki Depozytowej ONZ.

W opinii studentów wizytowanego kierunku baza, jaką dysponuje Jednostka zapewnia możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia, jednakże nie jest dostosowana do liczby osób studiujących na roku, ponieważ niejednokrotnie studenci nie mieszczą się w salach w trakcie zajęć. Budynki, w których odbywają się zajęcia na wizytowanym kierunku studiów są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Do potrzeb osób niepełnosprawnych nie jest dostosowana Biblioteka, która nie posiada wyposażenia umożliwiającego studentom z niepełnosprawnościami łatwiejsze korzystanie z jej zasobów.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego dysponuje nowoczesną infrastrukturą dydaktyczną umożliwiającą realizację zakładanych efektów kształcenia na ocenianym kierunku. Na uwagę zasługują działania podejmowane w sferze dostosowywania infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz bogate zasoby biblioteczne (Biblioteka Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego oraz Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego). Wyposażenie sal umożliwia realizację celów dydaktycznych na wizytowanym, kierunku studiów.

6.Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów.

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego posiada od 2009 r. naukową kategorię A, przyznaną przez MNiSW. W dorobku naukowym Wydziału ma swój udział Instytut Socjologii i jego jednostki organizacyjne. W latach 2010–2014 nauczyciele akademicy z Instytutu Socjologii UŁ kierowali realizacją 11 projektów finansowanych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, uzyskali 15 grantów z MNiSW, NCN oraz innych agend rządowych na łączną sumę 14 344 175,59 PLN. Otrzymali także inne granty z takich instytucji jak np. UMŁ. Ponadto zrealizowano 80 badań własnych, w większości w ramach dotacji dla młodych naukowców. Efektem badań naukowych prowadzonych w latach 2010-2014 przez pracowników Instytutu Socjologii są 1233 publikacje naukowe w tym 406 publikacji pracowników wchodzących w skład minimum kadrowego kierunku *praca socjalna*. Katedra Socjologii Stosowanej i Pracy Socjalnej, której wszyscy pracownicy prowadzą zajęcia na *pracy socjalnej* zajęła w latach 2008-2012 pierwsze miejsce w rankingu katedr Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego ze względu na osiągnięcia naukowe. W grupie pracowników Instytutu, którzy w latach 2010-14 zdobyli największą liczbę punktów znalazły się osoby wchodzące w skład minimum kadrowego kierunku *praca socjalna*. Prowadzone badania naukowe są kompatybilne z realizowanym [e-learning](#) procesem dydaktycznym. Wyniki badań naukowych prezentowane są studentom podczas zajęć, jak również podczas organizowanych dla studentów seminariów i konferencji naukowych. Dla studentów organizowane są dodatkowe zajęcia, podczas których mają możliwość zapoznania się z wynikami prac naukowo-badawczych prowadzonych w Uczelni. Studenci kierunków prowadzonych w Instytucie Socjologii, w tym *pracy socjalnej*, biorą aktywny udział w projektach badawczych realizowanych przez Instytut Socjologii, uczestnicząc w procesie zbierania materiałów empirycznych, analizy danych statystycznych, transkrypcji treści na nośnik elektroniczny, kwerendzie bibliotecznej. W niektórych przypadkach udział w projekcie badawczym stanowi empiryczną podstawę ich prac dyplomowych. Prowadzone badania pozytywnie wpływają na proces kształcenia, bowiem pracownicy wizytowanego kierunku, przez twórcze uczestnictwo w konferencjach naukowych krajowych i zagranicznych, wspólnych publikacjach, znacznie poszerzają swoje horyzonty naukowe, poznają nowe zagadnienia a zwłaszcza nowe podejścia do współczesnych problemów w zakresie pracy socjalnej. Władze wizytowanego Wydziału są otwarte na różnego rodzaju projekty, udział w konferencjach, czy przedsięwzięcia w postaci publikacji książkowych. Rozwijająca się kadra dobrze odczytuje „znaki czasu”, dzięki czemu lepiej formułuje problemy badawcze i ma większą zdolność uzyskiwania efektów kształcenia w danych obszarach.

Ocena eksperta międzynarodowego:

Z informacji uzyskanych od Władz Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego w trakcie wizytacji wynika, że jednostka, na której realizowany jest oceniany kierunek właściwie i konsekwentnie uczestniczy w międzynarodowej wymianie studentów oraz pracowników naukowych i dydaktycznych. W celu ciągłego rozwoju kadry naukowej oceniana jednostka oferuje swoim pracownikom możliwość wyjazdów naukowo-badawczych do zagranicznych instytucji i ośrodków badawczych. Pracownicy naukowo-dydaktyczni mogą ubiegać się o dofinansowanie wyjazdów na konferencje lub seminaria naukowe ze środków Uczelni, co sprzyja intensyfikacji umiędzynarodowienia badań naukowych oraz wymianie doświadczeń dydaktycznych. Od bieżącego roku akademickiego pracownicy mogą się starać o uczelniane stypendia badawcze.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego: wyróżniająca

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego.

Analiza zgromadzonej dokumentacji pozwala na sformułowanie wniosku, że prowadzone badania naukowe w istotny sposób przyczyniają się do poszerzania oferty edukacyjnej. Prowadzone badania naukowe mają także istotny wpływ na program przedmiotów w ramach prowadzonego kierunku studiów. Efekty prowadzonych badań oraz kompetencje kadry prowadzącej badania są wykorzystywane w bieżącej dydaktyce a także w działalności kół naukowych. Efektem ścisłego związania badań naukowych z prowadzonym kierunkiem studiów jest stałe aktualizowanie programu nauczania a także modyfikowanie koncepcji kształcenia i planów studiów. Władze wizytowanej Jednostki stwarzają niezbędne warunki do rozwijania zainteresowań oraz działalności naukowej studentów w studenckim ruchu naukowym.

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię.

- 1) Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów,

Zasady rekrutacji na studia stacjonarne i niestacjonarne na kierunku *praca socjalna* w roku akademickim 2014/15 reguluje *Uchwała nr 353 Senatu Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 12 maja 2014 roku*. Zgodnie z uchwałą rekrutacja na studia I stopnia odbywa się na podstawie wyników uzyskanych przez kandydatów z egzaminu maturalnego z języka obcego nowożytnego oraz jednego z przedmiotów do wyboru z: języka polskiego, historii i wiedzy o społeczeństwie. Kandydaci przyjmowani są na studia w kolejności od najwyższego uzyskanego wyniku do wykorzystania limitu miejsc przewidzianego w Uchwale określającej zasady rekrutacji na dany rok akademicki. Zgodnie z uchwałą rekrutacja na studia II stopnia odbywa się na podstawie oceny z dyplomu ukończenia wszystkich kierunków studiów wyższych I stopnia, II stopnia lub jednolitych studiów magisterskich. O przyjęciu decyduje pozycja na liście rankingowej wynikająca z oceny na dyplomie.

W przypadku obydwu rekrutacji proces rejestracji kandydatów odbywa się drogą elektroniczną.

Z opinii studentów obecnych na spotkaniu z Zespołem Oceniającym wynika, że zasady rekrutacji zapewniają odpowiedni dobór kandydatów na studia I stopnia, natomiast na studia II stopnia rekrutowani są studenci po wszystkich kierunkach, co nie zapewnia odpowiedniego doboru kandydatów. Dodatkowo z opinii studentów wynika, że Jednostka nie zapewnia takim osobom żadnych zajęć wyrównawczych. Rekomenduje się wprowadzenie w ramach przedmiotów obieralnych zajęć, które pozwolą osobom po kierunkach niepokrewnych osiągnąć podstawowe efekty kształcenia z zakresu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych z zakresu kierunku *praca socjalna*.

- 2) System oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen.

Z opinii studentów wizytowanego kierunku wyrażonych w trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA wynika, że system oceny osiągnięć jest przejrzysty i zrozumiały, jednakże w odczuciu studentów w niektórych przypadkach nie jest on obiektywny. Jako przykład studenci wskazywali m.in. sytuację, w której po wcześniejszym uzgodnieniu z nauczycielem akademickim prowadzącym przedmiot przepisania oceny uzyskanej na innym kierunku studiów Uniwersytetu Łódzkiego na przedmiocie pozwalającym osiągnąć jednakowe efekty kształcenia ocena została znacznie obniżana, ponieważ osoba prowadząca przedmiot na kierunku innym niż *praca socjalna* miała niższy stopień naukowy. W odczuciu studentów wizytowanego kierunku system oceny jest nieobiektywny, jednakże Jednostka zapewnia

studentom możliwość wglądu do prac zaliczeniowych i uzyskania informacji zwrotnej o popełnionych błędach oraz przystąpienia do egzaminu komisyjnego. Studenci mimo swoich odczuć w trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili opinię, iż możliwości te są przez nich wykorzystywane zaledwie w niewielkim stopniu. Z opinii studentów wizytowanego kierunku obecnych na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA wynika, że system oceny efektów kształcenia jest transparentny i zrozumiały, na co znaczący wpływ ma informowanie o nim studentów już na pierwszych zajęciach kursu, jednakże według studentów system ten ulega zmianom w trakcie realizacji przedmiotu.

Według studentów mają oni dostęp do prac zaliczeniowych po sprawdzeniu, a także mają możliwość uzyskania informacji zwrotnej o popełnionych błędach.

W opinii studentów system oceny osiągnięć sprawdza ich wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne.

Studenci wizytowanego kierunku obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA posiadają informację na temat możliwości skorzystania z egzaminu komisyjnego, jednakże nigdy nie korzystali z powyższej możliwości.

- 3) Struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów.

Studenci wizytowanego kierunku obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili opinię, że punkty ECTS nie są przypisane do przedmiotów zgodnie z nakładem pracy wymaganym do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Studenci nie uczestniczą w procesie określania czasu pracy niezbędnego do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Fakt ten potwierdza dołączona do raportu samooceny *Uchwała nr 192 Senatu Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 10 czerwca 2013 roku*, której załącznik nr 1 odgórnie przypisuje czas pracy studenta do formy zajęć. Studenci w trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili opinię, że niejednokrotnie przedmioty o takiej samej liczbie godzin kontaktowych realizowane w formie wykładów wymagają od studentów znacząco różnego czasu pracy własnej w celu osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Studenci wizytowanego kierunku studiów mają dostęp do informacji dotyczących programów wymian studenckich za pośrednictwem strony internetowej Uczelni oraz tablic informacyjnych znajdujących się w budynkach Jednostki. Studenci obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili opinię, iż wiedzą o możliwości skorzystania z programu wymiany Erasmus, natomiast nie posiadali informacji dotyczących wymian w ramach programu MOST. Z informacji przedstawionej przez Władze Jednostki w raporcie

samooceny wynika, że jedynie w roku akademickim 2011/12 dwóch studentów wizytowanego kierunku studiów brało udział w tej wymianie. Studenci obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili opinię, że są w niewielkim stopniu zainteresowani możliwością skorzystania z wymian. Motywowali to przede wszystkim barierą językową oraz ogólnym brakiem zainteresowania studiowaniem za granicą oraz na innej polskiej uczelni.

Studenci wizytowanego kierunku studiów realizują lektoraty z jednego z trzech języków obcych: j. angielskiego, j. niemieckiego lub j. rosyjskiego. Na podstawie dokumentów przedstawionych przez Władze Jednostki wynika, że studenci do grup przydzielani są na podstawie testu diagnostycznego sprawdzającego ich poziom znajomości języka. Z informacji przedstawionej przez studentów wizytowanego kierunku studiów wynika, że przeprowadzany test diagnostyczny nie wpływa na skład osobowy grup i niejednokrotnie studenci niezaawansowani i zaawansowani mają wspólne zajęcia na poziomie średniozaawansowanym. Rekomenduje się przeanalizowanie sytuacji, a w celu umożliwienia studentom nauki na odpowiednim poziomie tworzenia grup międzykierunkowych.

Studenci wizytowanego kierunku w trakcie procesu kształcenia realizują moduł przedmiotów w języku obcym w 4., 5. i 6. semestrze studiów I stopnia i w 1., 2. i 3. semestrze studiów II stopnia. Na podstawie dokumentów przedstawionych przez Władze Jednostki wynika, że studenci przedmioty w języku angielskim wybierają spośród zajęć oferowanych przez pracowników Instytutu Socjologii oraz zajęć prowadzonych dla studentów zagranicznych w ramach programu Erasmus. Z opinii przedstawionej przez studentów w trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA wynika, że wszyscy studenci odbywają zajęcia w języku angielskim do czego niektórzy nie są przygotowani merytorycznie. Jednostka w trakcie rekrutacji ani w trakcie wyboru lektoratów nie zobowiązuje studentów do znajomości języka angielskiego. Rekomenduje się rozważenie wprowadzenia zajęć w innych językach zbieżnych z ofertą lektoratów.

- 4) System pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

Nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia na wizytowanym kierunku studiów zobowiązani są do odbywania konsultacji, w trakcie których służą studentom pomocą merytoryczną oraz dydaktyczną. Studenci wizytowanego kierunku studiów w trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili opinię, że konsultacje odbywają się regularnie w terminach

dostosowanych do trybu studiów. Studenci wyrazili również opinię, że po wcześniejszej konsultacji mailowej można umówić się na inny termin odpowiadający obu stronom.

Studenci wizytowanego kierunku studiów wyrazili opinię, że w przypadku utrudnionego dostępu do materiałów mogą oni liczyć na wsparcie nauczycieli akademickich.

Z informacji przedstawionej przez studentów w trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA wynika, że na studiach II stopnia niezbędne jest wprowadzenie zajęć wyrównawczych, ponieważ procedury rekrutacyjne pozwalają na przyjęcia na studia II stopnia absolwentów wszystkich kierunków studiów. Obecnie Jednostka nie prowadzi zajęć wyrównawczych.

Studenci wizytowanego kierunku studiów mają możliwość indywidualizacji procesu kształcenia poprzez wybór specjalności, przedmiotów obieralnych oraz przedmiotów w języku angielskim. W opinii studentów wizytowanego kierunku mogą oni kształtować swoją ścieżkę edukacyjną, jednakże oferta ta powinna być wzbogacona o przedmioty lub warsztaty umożliwiające zdobycie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych przekazywanych przez pracowników pomocy społecznej.

Studenci wizytowanego kierunku studiów mają dostęp do sylabusów za pośrednictwem systemu USOS. Karty przedmiotów zawierają informację dotyczące przede wszystkim nauczyciela akademickiego prowadzącego przedmiot, formy zajęć, liczby godzin, zakładanych efektów kształcenia czy literatury. W opinii studentów informacje zawarte w sylabusie pokrywają się z informacjami przekazywanymi w trakcie pierwszych zajęć kursu i są w pełni wystarczającym źródłem wiedzy na temat realizowanego przedmiotu. Studenci zwrócili uwagę na brak dostępu do sylabusów dotyczących przedmiotów obieralnych przed ich wyborem. Studenci nie mogą zapoznać się z tematyką wybieranych przedmiotów oraz zakresie realizowanych treści.

Studenci wizytowanego kierunku studiów w trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili opinię, że rok akademicki zorganizowany jest w sposób odpowiedni, a zmiana powinien ulec jedynie termin realizacji praktyk na studiach stacjonarnych. Studenci wyrazili opinię, iż plany zajęć nie sprzyjają procesowi uczenia się, ponieważ w wielu przypadkach zawierają kilku godzinne okienka w efekcie czego zajęcia trwają od wczesnych godzin porannych do późnych godzin wieczornych co w opinii studentów negatywnie wpływa na proces uczenia się i zdobywania wiedzy.

Studenci wizytowanego kierunku studiów wyrazili opinię, że obsługa administracyjna zapewniana jest na odpowiednim poziomie, a osoby zatrudnione w administracji Jednostki są kompetentne i przygotowane merytorycznie do pełnionych obowiązków.

Studenci mają dostęp do informacji na temat procesu kształcenia przede wszystkim za pośrednictwem systemu USOS. Studenci bardzo pozytywnie ocenili powyższe rozwiązanie oraz w miarę terminowe uzupełnianie informacji w systemie.

Studenci wizytowanego kierunku studiów dokonują wyboru promotorów, a jednocześnie zapisów na seminaria za pośrednictwem systemu USOS. Studenci pozytywnie ocenili powyższe rozwiązanie. W opinii studentów wizytowanego kierunku studiów obecnych na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA współpraca z promotorami jest na bardzo wysokim poziomie, a studenci zawsze mogą liczyć na wsparcie merytoryczne i naukowe opiekunów. Według studentów seminaria dyplomowe realizowane są w odpowiedniej formie, która umożliwia im uzyskanie odpowiedzi na pytania, wymianę pomysłów i poglądów z innymi studentami, a także wsparcie promotorów. Studenci wizytowanego kierunku studiów posiadają informację na temat procedury antyplagiatowej dotyczącej prac dyplomowych.

Na wizytowanym kierunku studiów nie funkcjonuje koło naukowe. Studenci obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili opinię, że nie są zainteresowani tego typu formą aktywności.

System pomocy materialnej Jednostki regulowany jest przez Regulamin pomocy materialnej dla studentów i doktorantów Uniwersytetu Łódzkiego wprowadzony Zarządzeniem nr 71 Rektora Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 5 maja 2014 roku. Regulamin ten przewiduje świadczenia zgodne z art. 173 ustawy z dnia 27 lipca 2005 roku Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. 2012 poz. 572 z późni. zm.). Stypendia socjalne, specjalne dla osób niepełnosprawnych oraz zapomogi przyznawane są na wniosek zainteresowanego studenta przez Wydziałową Komisję Stypendialno-Socjalną (WKS-S), której skład w większości stanowią studenci. Stypendia rektora dla najlepszych studentów, wnioski o ponowne rozpatrzenie sprawy oraz odwołania od decyzji WKS-S rozpatruje Uczelniana Komisja Stypendialno-Socjalna (UKS-S), której skład w większości stanowią studenci. Regulamin przyznawania pomocy materialnej dla studentów nie został uzupełniony o przepisy wynikające z ustawy z dnia 11 lipca 2014 roku o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2014 poz. 1198) obowiązującej od października 2014 roku, m.in. w zakresie możliwości ubiegania się o stypendium rektora dla najlepszych studentów przez studentów I roku studiów.

Jednostka zapewnia studentom możliwość działalności samorządowej poprzez działanie w Wydziałowej Radzie Samorządu Studentów oraz Uczelnianej Radzie Samorządu Studentów. Studenci obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili opinię, że nie wiedzą czym zajmuje się Samorząd oraz jakie inicjatywy wykazuje. Z informacji przedstawionej

przez przedstawiciela Wydziałowej Rady Samorządu Studentów wynika, iż główną funkcją samorządu wydziałowego jest pośredniczenie pomiędzy organizatorami wydarzeń a studentami poprzez promowanie tych przedsięwzięć.

Z informacji przedstawionej przez Władze Jednostki wynika, że Biuro Karier powołane jest na poziomie uczelnianym. Studenci obecni na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA wyrazili opinię, że nie słyszeli o takiej instytucji w obrębie swojej Uczelni. Studenci zwrócili uwagę, że Biuro Karier nie wspiera ich w poszukiwaniu miejsc praktyk, staży i pracy.

Ocena eksperta międzynarodowego:

Z danych przekazanych do weryfikacji Zespołowi Oceniającemu PKA oraz spotkań odbytych podczas wizytacji wynika, że studenci kierunku *praca socjalna* mają szeroki dostęp do informacji o programach wymiany międzynarodowej:

- a) Strona internetowa, informacje o programach Erasmus, Mobility Direct, Summer School, Huddersfield
- b) zaproszenia na spotkania informacyjne;
- c) Dział Współpracy z Zagranicą;
- d) Prezentacje w czasie zajęć dydaktycznych;
- e) Kontakty ze studentami, którzy wrócili z pobytów naukowo-badawczych na zagranicznych uczelniach (marketing szeptany).

W celu intensyfikacji poziomu umiędzynarodowienia w aspekcie wymiany studentów władze Wydziału i Uczelni nawiązały kontakty i podpisały umowy z wieloma uczelniami zagranicznymi z Chin, Rosji, Ukrainy i innych krajów. Przekłada się to również na wzrastające zainteresowanie i udział studentów zagranicznych na Uniwersytecie Łódzkim i Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym. Jednostka w odpowiedzi na powyższe tendencje przygotowuje dla studentów zagranicznych nie tylko ofertę pojedynczych przedmiotów do wyboru w języku angielskim, hiszpańskim i niemieckim, ale również ofertę specjalizacji obejmujących cykle wykładów z zakresu *pracy socjalnej*. Uczelnia, więc zapewnia wszechstronne bieżące wsparcie studentom z zagranicy, m.in. poprzez biuro obsługi studentów zagranicznych i dziekanaty. Jednocześnie, bezpośrednie codzienne kontakty ze studentami z zagranicy stanowią o wzbogaceniu możliwości kształcenia kompetencji społecznych wszystkich studentów.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego znacząco

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Zasady rekrutacji kandydatów na studia I i II stopnia są transparentne i zrozumiałe dla studentów. W opinii studentów zasady dotyczące rekrutacji na studia I stopnia zapewniają odpowiedni dobór kandydatów, natomiast zasady dotyczące rekrutacji na studia II stopnia nie spełniają takiej funkcji. Jednostka nie zapewnia zajęć wyrównawczych osobom po kierunkach niepokrewnych z kierunkiem *praca socjalna*.

2) Studenci wizytowanego kierunku studiów wyrazili opinię, że system oceny osiągnięć jest dla nich zrozumiały, jednakże w ich odczuciu jest nieobiektywny. Studenci mają dostęp do prac zaliczeniowych oraz informacji zwrotnej o popełnionych błędach. Studenci informowani są również o prawie do egzaminu komisyjnego.

3) W opinii studentów wizytowanego kierunku studiów punkty ECTS nie są przypisane zgodnie z rzeczywistymi wymogami nakładu czasu pracy jakie niezbędne są do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Jednostka stwarza studentom możliwość wymian studenckich zarówno w formie programu Erasmus jak i MOST. Studenci wizytowanego kierunku studiów nie są zainteresowani taką możliwością co skutkuje jej niewykorzystywaniem. W opinii studentów lektoraty prowadzone są na nieodpowiednim poziomie nieadekwatnym do wyników uzyskanych przez studentów w teście diagnostycznym. Jednostka oferuje studentom możliwość realizacji przedmiotów w języku obcym, jednakże tylko w języku angielskim co dla osób nieposługujących się powyższym językiem stanowi znaczne utrudnienie w zaliczeniu przedmiotu.

4) System pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia. Studenci jako utrudnienie w osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia wskazali organizację planu zajęć. Studenci wizytowanego kierunku studiów przed dokonaniem wyboru przedmiotów obieralnych nie mają dostępu do sylabusów dotyczących tych przedmiotów.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

1) *Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów.*

Podstawowe zasady realizacji procesu kształcenia na Uniwersytecie Łódzkim określa Uczelniany System Zapewnienia Jakości Kształcenia (USZJK) funkcjonujący na podstawie:

- Zarządzenia Rektora nr 40 z dnia 11 grudnia 2012 r. w sprawie powołania Uczelnianej Rady ds. Jakości Kształcenia UŁ, Zarządzenia Rektora nr 53 z dnia 28.12.2012 r. w sprawie zmiany zarządzenia Rektora nr 40 z dnia 11 grudnia 2012 r., Zarządzenia Rektora nr 36 z dnia 13.01.2014 r. w sprawie zmiany zarządzenia Rektora nr 40 z dnia 11 grudnia 2012 r., Zarządzenia Rektora nr 27 z dnia 29.12.2014 r. w sprawie zmiany zarządzenia Rektora nr 40 z dnia 11 grudnia 2012 r.,
- Zarządzenia Rektora nr 128 z dnia 20 lipca 2012 r. w sprawie modelu zarządzania jakością kształcenia w Uniwersytecie Łódzkim,
- Zarządzenie Rektora UŁ nr 129 z dnia 02.07.2013 w sprawie weryfikacji i dokumentowania efektów kształcenia.

Zasady realizacji procesu kształcenia na kierunku *praca socjalna* określa ponadto:

- Wewnętrzny System Jakości Kształcenia na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ, zatwierdzony Uchwałą Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ na posiedzeniu w dniu 23 kwietnia 2012 r.,
- System weryfikacji efektów kształcenia jako element Wewnętrznego Systemu Jakości Kształcenia zatwierdzony Uchwałą Rady Wydziału w dniu 20 maja 2013,
- Uchwała nr 3 Rady Wydziału z dnia 16 grudnia 2013 w sprawie zatwierdzenia okresu przechowywania przez prowadzących zajęcia dydaktyczne dokumentacji potwierdzającej wynik pracy egzaminacyjnych i zaliczeniowych.

Zdefiniowane w powyższych dokumentach cele stanowią podstawę zapewnienia jakości kształcenia na kierunku *praca socjalna*, w tym określania efektów kształcenia oraz monitorowania ich realizacji.

Należy stwierdzić, że proces kształtowania, wdrażania, ewaluacji i wprowadzania zmian w ramach Systemu Jakości Kształcenia na Uniwersytecie Łódzkim jest procesem wielostopniowym i składa się z działań podejmowanych odpowiednio przez organy jednoosobowe (Rektor, Dziekan) i kolegialne (Senat, Rady Wydziałów) organy Uczelni. Kompleksowy nadzór nad wdrożeniem i doskonaleniem systemu zapewnienia jakości kształcenia w UŁ sprawuje Rektor Uczelni.

Ponadto Uczelniana Rada ds. Jakości Kształcenia jest organem opiniodawczo-doradczym i kontrolnym na szczeblu Uczelni. W jej skład wchodzi: prorektor ds. programów i jakości kształcenia UŁ (jako przewodniczący) oraz interesariusze wewnętrzni, tj. przedstawiciele wszystkich Wydziałów, Centrum Obsługi Studentów, Samorządu Studentów, Działu Studiów i Analiz UŁ oraz otoczenia społeczno-gospodarczego UŁ. Na Uniwersytecie funkcjonuje Uczelniana Komisja ds. Jakości Studiów Doktoranckich UŁ.

Natomiast na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ ogólny nadzór nad realizacją zadań związanych z zapewnieniem systemem jakości kształcenia sprawuje Dziekan Wydziału. Organem opiniodawczo - doradczym wspomagającym Dziekana w realizacji tego zadania jest Kolegium Dziekańskie. W celu efektywnej realizacji działań w zakresie zapewnienia systemu jakości kształcenia na poziomie Wydziału powołana została Komisja ds. Jakości Kształcenia (Uchwała Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ z dnia 15 kwietnia 2013 w sprawie zmiany nazwy Komisji ds. Programów Nauczania i Jakości kształcenia (na podstawie §32 ust. 1 Statutu UŁ, zatwierdzonego Uchwałą Senatu UŁ Nr 422 z dnia 23 stycznia 2012 r.). W skład Komisji wchodzi: prodziekan ds. organizacji studiów i programów kształcenia (jako przewodniczący), pełnomocnik dziekana Wydziału ds. ECTS, przedstawiciele poszczególnych kierunków studiów, 1 przedstawiciel Samorządu Studentów, 1 przedstawiciel doktorantów, 1 sekretarz i 1 pracownik administracyjny z Sekcji Jakości Kształcenia.

Rady Konsultacyjne w Instytutach dla kierunków studiów, nad którymi Instytuty sprawują opiekę dydaktyczną powołane zostały Uchwałą Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ z dnia 26 listopada 2012 r. i z dnia 17 grudnia 2012 r., (na podstawie § 62 pkt. 8 Statutu UŁ, przyjętego Uchwałą Senatu UŁ nr 422 z dnia 23 stycznia 2012 r.

Nadzór dydaktyczny nad kierunkiem *praca socjalna* (studia I i II stopnia) sprawuje Instytut Socjologii. Pracami Rady Konsultacyjnej Instytutu Socjologii UŁ kieruje zastępca dyrektora Instytutu Socjologii, członek Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, kierunkowy pełnomocnik ds. ECTS. W skład Rady wchodzi przedstawiciele poszczególnych katedr i zakładów IS, przedstawiciele studentów i pracodawców. Do podstawowych kompetencji Rady Konsultacyjnej należy:

- 1) wnioskowanie o powołanie nowych kierunków,
- 2) opiniowanie programów na kierunkach prowadzonych przez Instytut, w tym *praca socjalna* (studia I i II stopnia) z punktu widzenia ich zgodności z kierunkowymi efektami kształcenia,

3) ocena jakości kształcenia oraz sposobów weryfikacji zakładanych efektów kształcenia. Posiedzenia Rady odbywają się przynajmniej dwa razy w ciągu roku akademickiego i są protokołowane.

Reasumując: struktura zarządzania procesem dydaktycznym na ocenianym kierunku studiów jest przejrzysta i umożliwia dokonywanie systematycznych oraz kompleksowych ocen funkcjonowania USZJK.

Cele USZJK

Cele podstawowe:

1. zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia na wszystkich kierunkach studiów stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiach magisterskich, a także studiach podyplomowych, poprzez systemową weryfikację przyjętych efektów kształcenia, z uwzględnieniem opinii zewnętrznych interesariuszy i studentów;
2. systematyczne doskonalenie treści programowych, form i metod kształcenia umożliwiających przygotowanie studentów do wymogów rynku pracy;
3. informowanie społeczeństwa o osiągniętych efektach w zakresie kształcenia studentów poszczególnych kierunków studiów i przygotowywanie konkurencyjnych ofert edukacyjnych, kierowanych do przyszłych kandydatów na studentów, odzwierciedlających efekty kształcenia, w tym nabyte praktyczne umiejętności zawodowe.

2. Cele szczegółowe:

- a. stałe monitorowanie i podnoszenie jakości kształcenia na wszystkich poziomach i formach edukacji,
- b. powiązanie obszarów kształcenia z potrzebami społecznymi i gospodarczymi kraju oraz regionu, a także Misją i Strategią Uczelni,
- c. powiązanie systemu kształcenia z prowadzonymi badaniami naukowymi,
- d. zwiększenie znaczenia zajęć praktycznych,
- e. zapewnienie wysokiego poziomu kompetencji i stałego rozwoju kadry dydaktycznej,
- f. zwiększenie podmiotowości osób uczących się w procesie kształcenia oraz ich mobilności w kraju i za granicą,
- g. zapewnienie właściwych warunków realizacji procesu kształcenia wraz z ciągłym ich doskonaleniem,

- h. prowadzenie właściwej działalności informacyjnej w celu upowszechniania wiedzy na temat oferty dydaktycznej, jakości kształcenia oraz poziomu wykształcenia absolwentów Uczelni.

System upowszechniania informacji dotyczących wyników monitorowania jakości procesu kształcenia

Informacje dotyczące wyników monitorowania jakości kształcenia studenci otrzymują oprócz informacji przekazywanych przez swoich przedstawicieli w ciałach kolegialnych Uczelni poprzez system informatyczny „Wirtualna Uczelnia”.

Reasumując: Uczelnia stworzyła warunki, aby każdy student miał pełne możliwości uzyskania informacji o wynikach monitorowania jakości procesu kształcenia oraz wprowadzanych w tym zakresie zmianach.

2) W procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.

Z informacji uzyskanych przez Zespół Oceniający PKA w trakcie wizytacji wynika, że w procesie osiągnięcia wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku *praca socjalna* uczestniczą interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni. Władze Uczelni prowadzą szeroką współpracę z interesariuszami zaangażowanymi w opracowywaniu, doskonaleniu i ewentualnych zmianach treści programowych oraz metod ich realizacji i weryfikacji celem zapewnienia jak najwyższego poziomu jakości kształcenia. W myśl powyższego założenia w pracach służących poprawie jakości kształcenia zaangażowani są interesariusze wewnętrzni składający się na organizacyjny wymiar USZJK, tj. przede wszystkim: Rektor, Senat, Uczelniana Rada ds. Jakości Kształcenia, Centrum Obsługi Studentów, Samorządu Studentów, Działu Studiów i Analiz UŁ Dziekan Wydziału, Kolegium Dziekańskie, Komisja ds. Jakości Kształcenia, Kierownicy Katedr, Koordynatorzy Przedmiotów, Samorząd Studencki, pracownicy administracyjni.

Drugą kategorią interesariuszy posiadających wpływ na jakość kształcenia są interesariusze zewnętrzni. Celem ich pozyskiwania zawierane są porozumienia z przedstawicielami praktyki, –w tym: –instytucje jak Regionalne Centrum Polityki Społecznej, Wydział Polityki Społecznej Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej –i podmioty lokalnego rynku pracy. Również do grona interesariuszy zewnętrznych,

których udział w doskonaleniu procesu dydaktycznego na kierunku *praca socjalna* jest znaczący. należą również inne ośrodki akademickie, realizujące kształcenie w zakresie *pracy socjalnej*. Aktualizacja programu odbywa się niejednokrotnie poprzez współpracę i wymianę doświadczeń w ramach spotkań konferencyjnych i realizacji wspólnych projektów. Uniwersytet Łódzki z inicjatywy KSSiPS utworzył konsorcjum naukowe „Innowacji Społecznych” wraz z Uniwersytetem Jagiellońskim (tamtejsza KSSiPS) oraz z Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych, zorientowane także nas dokonywanie wymiany dydaktycznej.

W proces tworzenia i doskonalenia programu dydaktycznego realizowanego na kierunku *praca socjalna* włączani są także przedstawiciele praktyki, instytucji realizujących politykę społeczną oraz organizacji rynku pracy. Jako grupa interesariuszy zewnętrznych tworzących przyszłe miejsca pracy dla absolwentów kierunku *praca socjalna*, opiniują konstruowane czy aktualizowane programy studiów i osiągnane efekty kształcenia, zwłaszcza w ich praktycznym wymiarze.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
wiedza	+	+	+	+	+	+
umiejętności	+	+	+	+	+	+
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+	+

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

+/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych:

1) Analiza przedstawionych rozwiązań organizacyjnych, powołanych struktur oraz przyjętych regulacji pozwala stwierdzić, że są one kompleksowe i efektywne. Umożliwiają one dokonanie rzetelnej oceny osiągniętych efektów kształcenia, doskonalenia programu kształcenia i metod jego realizacji. Struktura zarządzania procesem dydaktycznym jest odpowiednio rozbudowana. Istotną wartością jest powołanie jednostek organizacyjnych, a przede wszystkim precyzyjne wyznaczenie zadań realizowanych przez określone podmioty. Podejmowane działania prowadzą do kompleksowych ocen efektów kształcenia, a ich wyniki stanowią podstawę doskonalenia programów i poszerzania oferty programowej. Z przedstawionych materiałów wynika, że WSZJK jest w pełni przydatny do badania zgodności programu z założonymi efektami kształcenia oraz efektywny w zakresie doskonalenia programu kształcenia. Ocena upowszechnienia informacji wyników monitorowania jakości procesu kształcenia jest pozytywna.

2) Udział pracowników, studentów oraz interesariuszy zewnętrznych przyczynia się do budowy jakości procesu kształcenia. Zaleca się, aby wytyczony kierunek działania współpracy z otoczeniem zewnętrznym był rozwijany.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znaczaco	częściowo	niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku		X			
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3	program studiów		X			

4	zasoby kadrowe		X			
5	infrastruktura dydaktyczna		X			
6	prowadzenie badań naukowych ²	X				
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się			X		
8	wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego zapewnia właściwy przebieg i poziom kształcenia na kierunku *praca socjalna*. Informacje pozyskane w trakcie wizytacji wskazują, że wizytowany Wydział stwarza odpowiednie warunki dla prowadzenia kształcenia na kierunku *praca socjalna*, umożliwiające uzyskanie zakładanych celów i efektów kształcenia. Organizacja procesu kształcenia na ocenianym kierunku umożliwia osiągnięcia zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskania zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta. Programy studiów (I i II stopnia) – (stacjonarnych i niestacjonarnych) spełniają wszystkie wymagania wynikające z rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 131). Plany studiów realizowane na ocenianym kierunku są zgodne z wymaganiami standardu kształcenia dla tego typu studiów. W opinii studentów realizowany proces kształcenia, z uwzględnieniem treści oraz czasu kształcenia jest właściwy, umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia oraz ułatwi przyszłym absolwentom kierunku ubieganie się o zatrudnienie na rynku pracy. Analiza opisu zakładanych kierunkowych i przedmiotowych

² Ocena obowiązkowa jedynie dla studiów II stopnia i jednolitych magisterskich.

efektów kształcenia, treści programowych poszczególnych przedmiotów oraz stosowanych form i metod dydaktycznych pozwala na stwierdzenie, że tworzą one spójną całość. Dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia. Spośród 13 nauczycieli akademickich zgłoszonych przez Uczelnię do minimum kadrowego zaliczono 6 samodzielnych i 6 doktorów, a więc minimum na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia jest spełnione. Nie zaliczono jednej osoby. Jednostka prowadzi stabilną politykę kadrową. Jest ona spójna z założeniami rozwoju kierunku *praca socjalna*. Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny Uniwersytetu Łódzkiego dysponuje nowoczesną infrastrukturą dydaktyczną umożliwiającą realizację zakładanych efektów kształcenia na ocenianym kierunku. Na uwagę zasługują działania podejmowane w sferze dostosowywania infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz bogate zasoby biblioteczne (Biblioteka Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego oraz Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego). Wyposażenie sal umożliwia realizację celów dydaktycznych na wizytowanym, kierunku studiów. Analiza zgromadzonej dokumentacji pozwala na sformułowanie wniosku, że prowadzone badania naukowe w istotny sposób przyczyniają się do poszerzania oferty edukacyjnej. Prowadzone badania naukowe mają także istotny wpływ na program przedmiotów w ramach prowadzonego kierunku studiów. Efekty prowadzonych badań oraz kompetencje kadry prowadzącej badania są wykorzystywane w bieżącej dydaktyce a także w działalności kół naukowych. Efektem ścisłego związania badań naukowych z prowadzonym kierunkiem studiów jest stałe aktualizowanie programu nauczania a także modyfikowanie koncepcji kształcenia i planów studiów. Władze wizytowanej Jednostki stwarzają niezbędne warunki do rozwijania zainteresowań oraz działalności naukowej studentów w studenckim ruchu naukowym.

Zasady rekrutacji kandydatów na studia I i II stopnia są transparentne i zrozumiałe dla studentów. W opinii studentów zasady dotyczące rekrutacji na studia I stopnia zapewniają odpowiedni dobór kandydatów, natomiast zasady dotyczące rekrutacji na studia II stopnia nie spełniają takiej funkcji. Jednostka nie zapewnia zajęć wyrównawczych osobom po kierunkach niepokrewnych z kierunkiem *praca socjalna*. Studenci wizytowanego kierunku studiów wyrazili opinię, że system oceny osiągnięć jest dla nich zrozumiały, jednakże w ich odczuciu jest nieobiektywny. Studenci mają dostęp do prac zaliczeniowych oraz informacji zwrotnej o popełnionych błędach. Studenci informowani są również o prawie do egzaminu komisyjnego. W opinii studentów wizytowanego kierunku studiów punkty ECTS nie są przypisane zgodnie z rzeczywistymi wymogami nakładu czasu pracy jakie niezbędne są do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Jednostka stwarza studentom możliwość wymian

studentek zarówno w formie programu Erasmus jak i MOST. Studenci wizytowanego kierunku studiów nie są zainteresowani taką możliwością co skutkuje jej niewykorzystaniem. W opinii studentów lektoraty prowadzone są na nieodpowiednim poziomie nieadekwatnym do wyników uzyskanych przez studentów w teście diagnostycznym. Jednostka oferuje studentom możliwość realizacji przedmiotów w języku obcym, jednakże tylko w języku angielskim co dla osób nieposługujących się powyższym językiem stanowi znaczne utrudnienie w zaliczeniu przedmiotu. System pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia. Studenci jako utrudnienie w osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia wskazali organizację planu zajęć. Studenci wizytowanego kierunku studiów przed dokonaniem wyboru przedmiotów obieralnych nie mają dostępu do sylabusów dotyczących tych przedmiotów.

Analiza przedstawionych rozwiązań organizacyjnych, powołanych struktur oraz przyjętych regulacji pozwala stwierdzić, że są one kompleksowe i efektywne. Umożliwiają one dokonanie rzetelnej oceny osiąganych efektów kształcenia, doskonalenia programu kształcenia i metod jego realizacji. Struktura zarządzania procesem dydaktycznym jest odpowiednio rozbudowana. Istotną wartością jest powołanie jednostek organizacyjnych, a przede wszystkim precyzyjne wyznaczenie zadań realizowanych przez określone podmioty. Podejmowane działania prowadzą do kompleksowych ocen efektów kształcenia, a ich wyniki stanowią podstawę doskonalenia programów i poszerzania oferty programowej. Z przedstawionych materiałów wynika, że WSZJK jest w pełni przydatny do badania zgodności programu z założonymi efektami kształcenia oraz efektywny w zakresie doskonalenia programu kształcenia. Ocena upowszechnienia informacji wyników monitorowania jakości procesu kształcenia jest pozytywna. Udział pracowników, studentów oraz interesariuszy zewnętrznych przyczynia się do budowy jakości procesu kształcenia. Zaleca się, aby wytyczony kierunek działania współpracy z otoczeniem zewnętrznym był rozwijany. **Reasumując**, wizytowany Wydział stwarza bardzo dobre warunki formalne, programowe, kadrowe i lokalowe do prowadzenia kształcenia na kierunku *praca socjalna*